

LEADER Helyi Fejlesztési Stratégia tervezési útmutató

2023-2027 - Programozási időszak - KAP Stratégiai Terv

TERVEZET

Tartalom

Rövidítések jegyzéke	1
Bevezetés.....	2
1. A HFS és a KAP ST kapcsolata	2
2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése	5
3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása	7
4. Horizontális célok	9
4.1 Esélyegyenlőség.....	9
4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem	11
6. Külső koherenciák azonosítása.....	15
7. Helyzetfeltárás.....	15
7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása.....	15
7.2 SWOT analízis	22
8. A stratégia beavatkozási logikája	23
8.1 A stratégia jövőképe.....	23
8.2 A stratégia célhierarchiája	24
8.3 Az indikátorok megadása	25
9. Cselekvési terv.....	26
9.1 Az intézkedések leírása.....	26
9.2 Együttműködések.....	37
9.3 Kommunikációs terv.....	38
9.4 Egyéb, a HACs által megvalósított projektek	39
10. Monitoring és értékelési terv	40
10.1 Monitoring.....	40
10.2 Értékelési terv leírása	41
11. Indikatív pénzügyi terv	42

Rövidítések jegyzéke

HACS Helyi Akciócsoport

HF Helyi Felhívás

HFS Helyi Fejlesztési Stratégia

IH Irányító Hatóság

KAP Közös Agrárpolitika

KAP ST Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv

LEADER Közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében

SWOT Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek elemzés módszer

VP Magyarország - Vidékfejlesztési Program 2014 - 2020

Bevezetés

Az Európai Unió következő agrár-vidékfejlesztési ciklusának programozási időszaka a 2023 – 2027-ban valósul meg a KAP Stratégiai Terv keretében. A Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete LEADER Helyi Akciócsoport erre az időszakra új Helyi Fejlesztési Stratégiát alkotott meg, mely a megelőző 2014-2020 időszak és az átmeneti évek eredményein alapul. A HFS megvalósítására rendelkezésre álló forrástömeg nem teszi lehetővé a tervezési területet jelentő 88 dél-baranyai település minden problémájának megoldását. Szükség volt a célokat fókuszálni a közösségi élet erősítésére, vidéki örökség megőrzésre, mikrovállalkozások és helyi termékek fejlesztésére, valamint az esélyegyenlőség javítására. A célok kiválasztását alapvetően indokolta a társadalmi-gazdasági kétpólusú jelleg feloldásának szándéka a jobb helyzetben lévő siklói és a hátrányos helyzetű ormánsági térség között. Az ezeket segítő négy intézkedéssel (kettő gazdaságfejlesztési, kettő közösségfejlesztési irányultságú) a jelenlévő társadalmi és gazdasági differenciáltságot próbáljuk feloldani.

A tervezési terület olyan beavatkozásokat igényel, amelyek egyrészt gazdaságilag csökkentik az életminőségbeli különbségeket, másrészt hozzájárulnak a civil szféra közösség-szervező tevékenységeinek fennmaradásához. Így nem csak növekszik a helyben tartott pénz tömege, hanem a szociális együttműködés révén a konkrét fejlesztésekből kimaradókhöz is elér a LEADER program hatása - összességében életminőség javulás következik be. A HFS külön figyelmet szentel az esélyegyenlőségre és a környezeti fenntarthatóságra, melyek a projekt ötletek értékelési szempontjai között többletpontokat érő vállalások formájában jelennek meg.

A HFS megvalósításáért felelős akciócsoport szervezeti kerete képviseli a teljes térséget, összetételében megfelel a külső elvárásoknak, kifejezi a tagság bizalmát, a közreműködők személyi kompetenciái mind az írott elvárásoknak, mind gyakorlati szempontoknak megfelelnek. A munkaszervezet személyi állománya 2011-től változatlan, megfelelő tapasztalattal rendelkezik az adminisztratív és szakmai munkában.

1. A HFS és a KAP ST kapcsolata

A KONKRÉT KAP-CÉLKITŰZÉS kódja és leírása

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi

fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve.

Az EREDMÉNYMUTATÓ kódja és leírása

R.38 A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya

Beavatkozási logika

A beavatkozás a dél baranyai térség és közösség kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, már működő Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete HACs számára biztosít támogatást. Az intézkedés keretében a HACs a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő HFS-t dolgoz ki. Az IH által jóváhagyott HFS-ben a HACs-ok olyan fejlesztési célokat határoznak meg, amelyeket a térségi szereplők valósítanak meg. A HFS-t annak tartalma és minősége, valamint a megvalósításhoz szükséges kapacitás alkalmassága alapján az IH hagyja jóvá. A HFS tartalmának kialakítása a HACs kizárólagos feladata és felelőssége, amelyhez a beavatkozás biztosítja a szükséges pénzügyi keretet.

A HACs működtetéshez kapcsolódó tevékenységek mellett, a HACs legfontosabb feladata a helyi közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, továbbá a HFS közösség általi kidolgozása és megvalósítása, valamint a hálózatiépítés más HACs-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACs támogatja a projektötletek pályázattá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik. A célcsoportok elérése egyrészt az on-line média segítségével (honlapok, közösségi média), másrészt személyes kapcsolattartással (konzultációk, ügyfélfogadás, fórumok) történik. A HACs a HFS kidolgozása és megvalósítása során motiválja, aktivizálja és segíti a helyi közösséget olyan módon, hogy a HFS kidolgozása során az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és azok a HFS elfogadását követően megvalósuljanak. Ennek keretében a LEADER megközelítés hét alappilléreét érvényre juttatja, mind a tervezés, mind a megvalósítás során.

A LEADER program hét alappilléreinek megvalósítása

1) Területalapú megközelítés:

A működési terület homogenitását – azon túl, hogy a települések összefüggő földrajzi egységet alkotnak a Dráva folyó mentén Dél Baranyában – gazdasági társadalmi értelemben a periférikus elhelyezkedés határozza meg. Ez utóbbi tényező nemcsak a térség arculatát, de az itt élők identitását is meghatározza. Az ország legdélebbi vidékét több mint száz éve az elzártság és az ezzel járó negatív – pozitív folyamatok jellemzik. Negatívum a gazdasági elmaradottság, pozitívum a megőrződött természeti és néprajzi értékek sokasága.

2) Alulról építkező megközelítés:

A Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete még 2007-ben csatlakozott a LEADER Programhoz, azóta is az eredeti 88 város és község alkotta partnerség jelenti a működési területet. A tervezési terület a KAP ST 2023 – 2027-es programozási időszakában sem változik, ami jelzi a Község egységét és a helyi szereplők LEADER módszerbe vetett bizalmát. Egyesületünknek jelenleg 129 rendes tagja van, a tervezési folyamat elindulása óta pedig többen is jelezték csatlakozási szándékukat. A tagok az üzleti, civil és községi egyaránt képviselik, tevékenységüket tekintve pedig szinte valamennyi gazdasági ágazatot/szakirányt reprezentálják. Az alulról építkezőt tovább erősíti a rendszeres projekt gyűjtés és ügyféltalálkozó, melyek tapasztalatai beépülnek a HFS-be. A programok megvalósulása eredményesebb és hatékonyabb,

ha a helyi viszonyokat, erőforrásokat ismerő helyi lakosok, szervezetek fogalmazzák meg az elérni kívánt célokat, fejlesztési igényeket.

3) Innovativitás:

A LEADER Program önmagában is újtásnak számít, így a korábban még el nem ért területek, célcsoportok stb. felé kiterjesztése eleve garantálja az innovativitást. A HFS-ben mint SWOT lehetőség jelenik meg a vállalkozói szféra hajlandósága az innovációra, a hálózatosodásra, a gazdasági tevékenységet segítő készségfejlesztésre. Tekintettel arra, hogy a környezeti fenntarthatóság kiemelt prioritás, a technikai innovációk vélhetően nagymértékben megjelennek és érvényesülnek majd a HFS megvalósítása során. E mellett a társadalmi tőke növelése specifikus cél elérését szolgáló intézkedések keretét és teret adnak a társadalmi innovációk kidolgozására és megvalósítására.

4) Integrált megközelítés:

A stratégia alapvetően integrált megközelítést alkalmaz, ezt támasztja alá az is, hogy minden egyes intézkedés egyszerre több cél elérését segíti, egyes intézkedések mindegyik célhoz képesek hozzájárulni. E mellett a támogatható tevékenységek és a kiválasztási kritériumok meghatározásánál is az integrált megközelítések (mind vertikálisan, mind horizontálisan) és a komplex fejlesztések ösztönzése az elsődleges. Az ágazatközi egyebek közt megvalósul a turisztikai szolgáltatások és a helyi termékek, illetve a helyi értékek (vidéki örökség) összekapcsolásával. Szférák közötti integráció is megvalósul, amennyiben a civil szervezetek bekapcsolódnak a turisztikai szolgáltatásokba, illetve a non-profit jelleggel működő szervezetek a helyi termék előállítás és értékesítésbe.

5) Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek:

Az Egyesület több, mint 15 éves tapasztalattal, megfelelő infrastrukturális és pénzügyi erőforrásokkal, humán kapacitással, valamint tagjai és partnerei révén kiterjedt kapcsolati hálóval rendelkezik a következő LEADER program lebonyolításával járó adminisztrációs, kommunikációs és koordinációs feladatok végrehajtásához. A tagság lassan, de folyamatosan bővül, ami a szervezet stabilitását és növekvő ismertségét, elismertségét is jelzi. A fejlesztések kidolgozásában és megvalósításában nagy jelentősége van a munkaszervezet térségen belüli könnyű elérhetőségének és a helyi munkatársak segítségnyújtásának.

6) Hálózatépítés, együttműködés:

Az Egyesület tagja a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatnak, továbbá az akcióterületen működő több hálózatban/együttműködésben érintett és/vagy partneri viszonyt ápol azok szervezőivel (lásd 3.b. pont). Együttműködésekről lásd 9.2. fejezetet. Az együttműködések célja a tapasztalatok, jó gyakorlatok és eredmények terjesztése, cseréje, a tudás és munkamódszerek továbbadása. A hálózatépítés hozzájárul az elszigetelt vidéki térségek integrálásához és fejlesztéséhez.

7) Helyi partnerség(ek), HACS-ok helyi szintű szerepvállalása:

Az Egyesület szervezeti szinten minden tekintetben megfelel a LEADER alapelveknek és a LEADER program végrehajtására vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek, a program végrehajtás valamennyi feladatát saját munkaszervezete révén látja el, munkája során az irányadó jogszabályoknak megfelelő átláthatóságot és nyilvánosságot biztosítja (lásd 1. sz.

melléklet). A HFS megfogalmazása és megvalósítása a helyi önkormányzati, civil és vállalkozói szféra képviselőinek együttműködésében valósul meg.

Irányadó jogszabályok:

- 2021/1060 EU rendelet (kiemelten a 33. cikk)
- 2021/2115 EU rendelet

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

Az Európai Bizottság jóváhagyta Magyarországnak az új Közös Agrárpolitika (KAP) kapcsán benyújtott Stratégiai Tervét. Ezt követően a 2023-2027-es időszak előkészítő programozási folyamatát Egyesületünk is megkezdte. Ennek részeként a HACS www.dbhte.hu honlapján célzott információk jelentek meg a KAP-ról és a HFS tervezéséről. Novemberben és decemberben szakmai fórumokat és kiscsoportos megbeszéléseket tartottunk, begyűjtöttük a Helyi Fejlesztési Stratégia felülvizsgálatához a térségi gazdasági szereplők, civil szervezetek és önkormányzatok gondolatait. HFS tervezésének előkészítéséhez projektgyűjtő adatlapot tettünk közzé, melyen a helyi szereplők jelezhették a fejlesztési elképzeléseiket, melyekhez külső forrástámogatást várnak.

2022.11.29-én Sellyén valósult meg járási szintű szakmai fórum az érintett térség önkormányzatai, civil szervezetei és vállalkozói bevonásával. A résztvevők megfogalmazták, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű térségben nagyon kevés fejlődési pálya látszik. A turizmusfejlesztést nem látják a terület legnagyobb részén járható útnak az alapvető infrastruktúrák és a humán kapacitás hiánya miatt. Ellenben van néhány mikrotérség, például a Dráva folyó mentén Drávasztára, Felsőszentmárton közelében, ahol speciális öko-, zöld-, agrár-, kerékpáros turisztikai fejlesztések életképesek lehetnek. Ugyanitt a horvát nemzetiség erősen vallásos beállítottsága miatt vallási turizmus is támogatható cél lehet. A fórumnak új eleme lett, hogy sikerült megszólítani a Dráva folyó mentén élő horvátság képviselőit és elindult egy, a jövőt kutató párbeszéd. A fórum többi hozzászólása megerősítette azt a korábban elkezdett fejlesztési irányt, mely a feldolgozott helyi termékek piaci pozíciójának megerősítését tűzte ki célul.

2022.11.30-án Siklóson valósult meg járási szintű szakmai fórum az érintett térség önkormányzatai, civil szervezetei és vállalkozói bevonásával. A meghívottak köre a sellyei fórumhoz hasonlóan az egyesületi taglistájából, a korábban létrejött partnerségi körből, LEADER nyertesekből és egyéb ismertségi adatbázisból alakult ki. A siklósi járás fejlettségi pozíciója okán más tényezőkkel szembesül. Nem sikerül összehangolni a térség húzó településeinek országos hírű turisztikai attrakcióit. (Harkányi fürdő, Siklósi vár, Villány-Siklós Borút). A koordinálatlanság számos elvesztegetett lehetőséget rejt magában. Szükség van ösztönzésre a HACS részéről, hogy működjenek együtt az érintett szereplők. A rendezvényen fontos kiegészítés volt, hogy a HFS kapcsolódjon az Ős-Dráva Programhoz.

A meghirdetett fórumokon a részvétel önkéntes, jellemzője, hogy a képviselt szervezet vagy vállalkozás vezetője vesz rajra részt. Tervezésmethodikai szempontból fontosnak tartottuk, hogy a térségben meghatározó szereppel bíró önkormányzatok körében közvetlen konzultációkat folytassunk elsősorban a polgármesterekkel, mert ezek esetében jellemző, hogy településpolitikai szempontok érvényesülnek mind fejlesztési ügyekben, mind finanszírozási téren, mind pedig térségi együttműködési területeken. Ezek alapvetően polgármesteri irányítás alatt állnak, másodlagosan teremthető a végrehajtásban résztvevőkkel operatív szintű megbeszélésekre. Ezen okból

közvetlen konzultációt folytattunk Siklós, Sellye, Villány és Harkány polgármestereivel és néhány kisebb település (Vajszló, Magyarbóly, Nagyharsány, Újpetre) vezetőjével.

A 2023-as évre az alábbi konzultációkat, fórumokat tervezzük:

O április: 1. önkormányzati találkozó a kulturális gazdaságfejlesztés jövőképeinek egyeztetésére/2. Felzárkózó falvak program programkoordinátori egyeztetése

O május: 1. kibővített civil-önkormányzati-vállalkozói fórum a kulturális gazdaságfejlesztés témakörében

O június: 1. önkormányzati – kisebbségi önkormányzati fórum az esélyegyenlőség témakörében/ 2. tájékoztató fórum a kerékpárosbarát turisztikai feltételekről

O szeptember: 1. tájékoztató fórum a végleges HFS bemutatására

Az említett vezető települések közül Siklós és Sellye egyúttal járasszékhely is, Villány és Harkány a prosperáló idegenforgalmuk és városi rangjuk révén meghatározó települések. Vajszló, Magyarbóly, Újpetre, Nagyharsány másodlagos körzetközpontok. Jelentősége okát ide tartozhat még Beremend is.

A vezető települések lakosságszáma 19 500 fő (az Akcióterület 43 %-a), a másodlagos központok lakosságszáma 8000 fő (17,5%).

Az Akcióterület vezető településein a közelmúltban befejeződött több olyan fejlesztés, ami a településközpontok modernizálását szolgálják, javítják azok képét, térsztétikáját, funkciójukban segítik az aktív térhasználatot (sport-játszóterek, sétautak). A térségben több településen új kistermelői piactér jött létre (Sellye, Harkány, Vajszló). Ezek elhelyezése a tömegközlekedési központok szomszédságában vannak, így könnyen elérhetőek.

A jövőbeni fejlesztések alapvetően a központi települések intézményrendszereinek megerősítését, energetikai korszerűsítését szolgálják, de jelentős számú, a települések jobb élıhetőségét szolgáló elem is van. Összességében az látszik, hogy a településközpontok műszaki-esztétikai-funkcionális képességei javulnak, ezzel erősítik a térség idegenforgalmi – vendégváró képességét, javuló háttérrel biztosítanak ezzel a turizmusra épülő vállalkozások számára. Ettől Sellye és az Ormánság tér el valamelyest, mert ott nincs jelen az aktív turizmus olyan mértékben, mint a térség keleti felében (Villány-Siklós-Harkány turisztikai magterületi pozíciója domináns). A Sellyei járásban tervezett fejlesztések alapvetően nagyobb horderejűek, de egyes vagy kiegészítő elemek a Leader forrását is célozhatják.

Sellye településközpont többlépcsős újrászervezésével kialakul egy, a településen áthaladó úttal párhuzamos mozgástér a Polgármesteri Hivatal és a munkaügyi kirendeltség közt, mely megközelíti a Városi Strand területét. Leader-forrásból biztosítható a strand bekötése egy sétány kialakításával, ami turisztikai célzatú infrastruktúra fejlesztés

Villány város esetében a Kálvária-domb előtere hasonló módon Leader-forrásból fejleszthető. A település belső kerékpáros útvonalajánlataihoz kapcsolható kerékpárosbarát megoldások alkalmazásával (pl. pihenőhely kialakítása).

A közvetlen konzultációkon visszacsengő reakció, hogy tudatos térségi irányító-koordináló törekvésekre a működési területünk központjai nem aspirálnak. Fő elemeiben kiépültek tekintik a térségben a kerékpárút hálózatot, továbbfejlesztését kisebb összekötőkkel célszerűnek látják, de településközi közös munkát nem indítanak. Az útvonalak melletti szolgáltató képesség fokozását (pl.

pihenőhelyek létesítése turisták számára) alapvetően a nagytelepüléseken látják biztosítandónak. A szemlélet alapvetően koncentráló hatású.

A térségben a néprajzi- kulturális múlt hagyatéka értelmezhetően jelen van, feltárása 2021-ben megbízásunkból megtörtént. A turisztikai attrakciós adatbázisba ekkor több mint 900 elem került fel. Feladatul tűztük ki ezek térségi turisztikai kínálatba illesztését, mely szakmai téren is és fejlesztési szempontból is térségi szakmai összefogást igényel. Ezek egyik csoportja tisztán turisztikai szinten értelmezhető, másik csoportja kulturális-értéktár alapú. Megítélésünk szerint mind a szakmai értékelések, mind a fejlesztési igények meghatározása térségi átfogó látásmódot igényelnek, ezek a központokban rendelkezésre álló humán kapacitások bevonásával valósulhatnak meg.

3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása

a) A lefedni kívánt települések mérhető jellemzői, összefoglaló adatai (pl. területméret, lakosságszám)

A Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete HACS 1116 négyzetkilométeres kiterjedésű tervezési területének egymással szomszédos települései földrajzi egységet alkotnak és mind teljes területtel jogosultak a LEADER Programban való részvételre. 2023-ban a lakónépesség száma 49 072 fő (KSH). Összességében fog a helyi népesség, mert ugyanezen adat a 2013. évben még 52 979 fő volt. - Az eltelt időszakban 3 907 fő, a teljes lakosság 7%-a tűnt el a térségből. A vidékfejlesztési közösség a Sellyei és a Siklói járás területéből 88 települést foglal magába, melyből 4 – Harkány, Sellye, Siklós és Villány - rendelkezik városi ranggal. A legnagyobb számban olyan aprótelepülésekről van szó, ahol a népesség nem haladja meg az 500 főt. A térség Baranya megye déli részét, a Dráva-sík és a Villányi-hegység földrajzi táját fedi le. Délről a Dráva folyó, illetve Horvátország határolja. Kelet - nyugati kiterjedése nagyjából a Karasica folyótól egészen Somogy megyéig tart. A Dráva mentén található az ország egyik ismert tájegysége az Ormánság, mely Harkány – Siklós – Villány térségével egy vidékfejlesztési egységet alkot.

b) Korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek, összefogások;

A térségen átívelő korábbi együttműködésre jó példa maga a Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete, mely 1996-ban alakult azzal a céllal, hogy összefogja a térség település-, illetve területfejlesztési kezdeményezéseit, valamint közös projekteket valósítson meg az élkébb vidékért.

A horvátországi LAG Baranja nevű LEADER HACS szervezettel együttműködve megalkottuk a határon átnyúló térség közös vidékfejlesztési stratégiáját. Ebben a két régió történelmének közös múltján (József főhercegi birtok volt a mai Bóly – Hercegszántó – Belje térsége) alapulva kijelöltük a párhuzamosan fejleszthető néprajzi-kulturális és gazdasági vonatkozásokat, mint például a Dráva menti kerékpáros turizmus és a borturisztikai, gasztronómiai (villányi, vörösmarti borászatok) helyszínek fejlesztése. A megnyert projektek a partner Nasi Ljudi egyesület valósította meg, a fejlesztés pénzügyi elszámolása ott történt. Az együttműködés célja tehát a két szomszédos HACS fejlesztési jövőképeinek összehangolása, közös fejlesztési stratégia kidolgozása volt. A projekt során megszületett a közös fejlesztési stratégia dokumentuma.

A térség korábbi legnagyobb együttműködése az Ős-Dráva Program elindítása volt. A tervezési folyamat kezdete visszanyúlik a 2000-es évek elejére és civil, magán, vállalkozói és államháztartási szférák bevonását jelentette kettő kistérség (Sellyei – Siklói) területén. A cél a

Dráva völgyének revitalizációja volt. A program vízügyi beruházásai 13 milliárd Ft értékben a 2022. évben megvalósultak, a következő időszak a ráépülő-kapcsolódó fejlesztésekről fog szólni.

Szакrális szempontból ki kell emelni az egyházi, önkormányzati és civil összefogással megvalósult Magyar Zarándokutat, mely a térségünket a máriagyúdi Basilika Minor Mária-kegyhelynél érinti. Ide Pécstől párhuzamos útvonalon érkezik a Mária Út zarándokút is, mely halad tovább Horvátországba irányába. A zarándoklat a jövőben is együttműködési lehetőségeket rejt magában, mert a szükséges infrastruktúra fejlesztése több irányba tervezhető, több ponton találkozatható a kerékpáros fejlesztésekkel (Dráva mente, Amazon és 3 folyó kerékpárút), illetve a kiegészítő szolgáltatásfejlesztés is több vendégkört szolgálhat ki. Ide kapcsolódik a megvalósult Leader térségek közti együttműködési projekt, amely az „Együtt az úton” címet viseli. Az együttműködési lehetőségek feltárása a jelölt Mária zarándokút mentén történt meg. A konzorcium tagjai a Mecseknádasdi Zengő Vidéke Vadásztársaság és Túrny Község Önkormányzata voltak. Műszaki fejlesztés valósult meg mindkét helyen: Mecseknádasdon meglévő szálláshely közösségi létesítményeit bővítették, energetikai fejlesztést hajtottak végre, Túrnyban 8 ágyas zarándokszállás jött létre. A projekt összköltsége 23,4 millió forintot tett ki. A beruházás által javultak a zarándokút infrastrukturális feltételei, emellett további eredmény, hogy 10 civil szervezet együttműködésével és közreműködésével 10 fő zarándoklatvezető képzése került lebonyolításra.

A borturisztikai tevékenységgel és az ahhoz kapcsolódó marketinggel összefüggésben Leader térségek közti együttműködési projekt is megvalósult „Térségi együttműködések a borturizmus szolgálatában” címmel. A konzorcium tagjai a pécsi Magyar Hölgyek Gasztronómiai és Borrendje Egyesület és a Villány-Siklós Borút Egyesület voltak. A pécsi partner egy kisfilmet készített el, amely a pécsi borút szolgáltatóit népszerűsítette, pavilonok vásárlása történt, hogy a régió helyi termékei könnyebben megjeleníthetők legyenek az egyes rendezvényeken, illetve egy stratégiai dokumentum is megszületett, amely a jövőbeni fejlesztéseket alapozza meg. A Villány-Siklós Borút Egyesület a borászati partnerei részére hozott létre egy installációt, amely az érintettek marketingjét erősíti, illetve alapfokú és középfokú borbírálok képzése került lebonyolításra (25 fő), majd egy, a képzéshez kapcsolódó rendezvény is megvalósult.

c) Személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást elérhetővé tevő központ(ok) stb.

A HACS jelenleg egy siklói irodát működtet, ahol lehetőség van személyes kapcsolattartásra és segítségnyújtásra. Korábban a tervezési terület Sellyei járásában is volt munkaszervezeti iroda, azonban takarékosági okokból a kettő helyett egy központ lett. A HACS három helyiségből álló irodát bérel, amely rendelkezik telefonos elérhetőséggel, internet kapcsolattal, és amelyben 3 fő főállású, valamint 1 fő félállású, felsőfokú végzettségű munkatárs munkaállomását tartja fenn. A munkatársak heti 5 napon, 40 órában a támogatást igénylők/kedvezményezettek rendelkezésére álltak személyesen és digitális elérhetőségeken. A HFS végrehajtási kérdései kapcsán felelős szakmai vezetőt alkalmaz, aki vezeti a munkaszervezetet (munkaszervezet-vezető). A munkaszervezet a www.dbhte.hu honlapon folyamatosan közzéteszi a kérelmezőkre vonatkozó aktuális híreket. E mellett működteti még a www.videkunkkincsei.hu oldalt, ahol a helyi termékeket és szolgáltatásokat jeleníti meg. A segítségnyújtást a munkatársak egyrészt telefonon, on-line módon másrészt személyes helyszíni ügyfélkonzultációk, fórumok keretében oldják meg. A tervezési területen más vidékfejlesztéssel foglalkozó szolgáltató iroda nem működik. A térségen kívül jellemzően a megyeszékhely Pécs városában koncentrálódnak projektek menedzselésével foglalkozó irodák. A HACS személyét, vezetőségét és munkaszervezeti állományát érintő változatlanág kedvező alap a már meglévő személyes kapcsolatok további erősítéséhez és az ismertség és elismertség, a bizalom növekedésével új kapcsolatok kialakulásához.

4. Horizontális célok

4.1 Esélyegyenlőség

A HACS döntéshozó testülete igyekszik megfelelni annak az elvárásnak, hogy megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszert működtessen. Az elnökség egyben a Helyi Bíráló Bizottság is, amelyben 4 hölgy képviseli a nők érdekeit. 40 év alatti döntéshozó sajnos nem található. Amennyiben a vonatkozó szabályozás lehetővé teszi nők vonatkozásában az 50 év alatti korhatárba tartozó személy bevonását, abban az esetben egyesületünk eleget tud ennek tenni, hiszen a döntéshozó testületben jelenleg is található az említett kategóriába sorolható személy.

Az Egyesület tagságát nagyobb arányban helyi önkormányzatok, civil szervezetek és kisebb számban kisvállalkozók alkotják. A szervezeti típusú tagok képviselétét annak vezető tisztségviselője látja el, a HACS Alapszabályában is a szervezetek a tisztségek betöltői (elnökségi tag), így az eljáró személy a szervezet vezető tisztségviselője. A jelenlegi elnökségi tagi összetétel a tisztújítás során változhat, a képviselő személyek kor és nem szerinti beazonosítása ezt leköveti.

Következő tisztújításra az alapszabály szerint 2023-ban kerül sor (a megbízatások 2023. szeptember 19-ig szólnak). A helyi közösségbe és a döntéshozatalba hátrányos helyzetű csoportok képviselőinek bevonására a tisztújítás alkalmával lesz lehetősége a közgyűlésnek. Ez kihat a döntéshozatal összetételére is, mert a HBB feladatok ellátásával a közgyűlés Alapszabályában az elnökséget bízta meg. Az Alapszabály módosítása szükséges a HBB személyi körének átszervezéséhez. Ennek jogi aktusa elhúzódó, a tisztújítás kötelezősége mellett célszerű a két téma összevonása.

A térség társadalmi és gazdasági jellemzői jelentős belső szegmentálódást mutatnak. A nagyszámú kistelepülés társul azok rossz közlekedési viszonyaival, a térségen belüli kevés számú munkahely is a központokban található. A vállalkozói aktivitás alacsony, így mind a jövedelemhez jutás, mind az elérhető jövedelmek szintje alacsony. Sajnos a központokban sem akkora az aktivitás, hogy az kihasson a környezetükre. Ezek együttesen a térségek közti leszakadását erősítik, térségen belül pedig növekszik a perifériára sodródás, sok esetben a szegregáció. A folyamatok makrogazdasági eredetűek, belső erőforrásból nem fordíthatók meg, a többféle fejlesztési forrás lehetősége sem eredményezett eddig javulást. A leszakadó rétegek, csoportok felzárkóztatására a HFS közvetlen intézkedést nem tartalmaz, mert a forrásfelhasználás hátrányai (utófinanszírozás, hitelképeség) miatt a bevonható partnerek elutasítóak. A HFS gazdasági intézkedéseiben értékelési szempontként jelenítjük meg a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának növelését. A közösségi intézkedésekben elvárjuk a kirekesztés elleni küzdelmet. Ennek egyik eleme rendezvények esetében az odalátogatók számára az ingyenesség biztosítása, továbbá a térség nemzetiségi összetételéből adódóan is a multikulturalitás fenntartása. Itt a felhívásokban megfogalmazásra kerülő értékközpontúság nem rekeszti ki egyik csoportot sem, a pályázati aktivitás szerepe a meghatározó.

A társadalmi befogadás növekedése képes oldani a társadalmi szegregációt, ugyanakkor a LEADER HACS a hosszú ideje jelenlévő probléma mértékéhez viszonyított csekély forrásaiból csak az integráció megalapozásának egyes elemeit képes megteremteni. A HFS ezt a tevékenységet

önálló intézkedéssel támogatja (a vonatkozó fejezetben kerül kifejtésre), illetve a jövőben csatlakozni kívánunk a Felzárkózó települések program területi törekvéseihez. Utóbbi kezdeményezés a Szinergia Egyesület leader hacs képviselőjének, egyben a Máltai Szeretetszolgálat területi vezetőjének ösztönzésére fog elindulni a későbbiekben. A program megvalósítására a máltai szervezet több milliárdos forrást nyert el. Az elkövetkezendő egy év feladata, hogy akciócsoportunk megtalálja a lehetőséget, miszerint hogyan, mely vonatkozásban tud kapcsolódni a programhoz, esetleg bevonjunk olyan civil szerveződések, amelyek a régiókban aktív tevékenységet fejtenek ki a hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének javítása érdekében (pl. Napforduló Szociális és Drog-Prevenációs Egyesület). Az együttműködés részleteinek kidolgozása kapcsán hamarosan konzultációkat kezdünk a Szinergia Egyesülettel.

A leszakadó rétegek, csoportok felzárkóztatásában a HFS meghatározó szerepet szán a foglalkoztatás bővítésének, de más területeken is fellép a vidéken élők hátrányos megkülönböztetés és a kirekesztés ellen. A helyi vidékfejlesztési kezdeményezések egyik hangsúlyos eleme a szegénység elleni küzdelem.

Célzottan a hátrányos csoportoknak felhasználható forráshányadot nem képezünk (célzott felhívás konkrét kerettel), mert a jogosultság nevesítése és ellenőrzése önmagában is diszkrimináló lehet, valamint tapasztalataink szerint a saját erő előteremtése, valamint az előfinanszírozáshoz szükséges hitelképesség nehezen biztosítható. Ugyanakkor az értékelési szempontoknál több is a hátrányos helyzetű személyek segítségét (például többletpontszám biztosítása hátrányos helyzetű személy foglalkoztatása esetén) és a térségi szintű szegregálódás lassítását célozza (például többletpontszám biztosítása a hátrányos helyzetű települések és a komplex programmal fejlesztendő Sellyei járás települései részére). A legfontosabb, hogy mozgósítani kell a helyi erőforrásokat az esélyegyenlőség megteremtése érdekében. Nagyobb hangsúlyt kap a közösség vezérelt helyi módszertan, amely az összetett problémák megoldásának jó eszköze. A térség lakossága megélhetésének javítása hozzájárul a szegénység leküzdéséhez és a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi felzárkóztatásához. Az Akcióterület 88 településének háromnegyede aprófalú (500 fő alatti), a SWOT analízisben bemutatott társadalmi egyenlőtlenségek ezeken a településeken jelennek meg markánsan, így válik dominánssá a terület kétarcúsága. Ugyanakkor a társadalmi szétválás és gazdasági differenciálódás érvényesül a városiasodott települési központokban is (Siklós, Villány). Erre vonatkozó területi szintű közléseket a családsegítő szolgálatok és a katasztrófavédelmi hivatal adtak intézményi konzultációk keretében. A lakónépesség területi eloszlása, koncentrációja a periférikus területeken felnagyítja a negatív társadalmi helyzeteket, a lakosság szintjén alig vannak tompító tényezők, néhány település esetében a szegregáltság megvalósul. Nem mondható el, hogy csak a cigányság a jellemzően leszakadó szegmens, ugyanakkor a nagy cigány-arányszámú településeken minden esetben jelentős a társadalmi leszakadás mélysége. Az általánosan használt mutatók - munkanélküliség, fiatalodás, aluliskolázottság - a nagyobb arányban cigányok lakta településeken jellemzőbbek. A foglalkoztatási lehetőségek hiánya, a társadalmi szolgáltatásokhoz való hozzáférés szűkössége (egészségügyi ellátó, iskola-óvoda, kulturális létesítmények, net), a rossz közlekedési viszonyok ösztönzik az itt élők elvándorlását, így a népességcsere több évtizedes folyamata a társadalmi szegregálódás – nyomor – cigányosodás koncentrálódását eredményezi. Fontos körülmény az „önmagát cigánynak vallja” identitás-meghatározás okán, hogy nehezen hozható statisztikai összefüggésbe a társadalmi helyzet és az etnikai hovatartozás.

A HFS a pozitív társadalmi folyamatok előmozdítása érdekében a roma-cigány közösségekre specializált célkitűzéseket nem tartalmaz, az előző programozási időszakban is szerzett tapasztalatainkat fenntartjuk: a nevesítetten roma közösségek javára célzott fejlesztések növelik a helyi közösségek szembenállását, a pozitív megkülönböztetés okán kirekesztőleg hatnak más közösségekre, melyet nem tud kompenzálni a kedvezményezettek körében elért eredmény. Az elmaradott, hátránnyal bíró helyi közösségek nem etnikai alapon szerveződnek, hanem társadalmilag keletkeznek. A célrendszerünkben a kulturális sokszínűség lehetősége minden szegmens számára nyitott, így a társadalmi hátránnyal rendelkező közösségek (jellemzően roma közösségek) számára is elérhető lehetőségek. A hozzáférés esélye pénzügyi-finanszírozási alapú, melyet általában a civil szervezetek önmagukban nehezen tudnak megoldani, ehhez rendszerint önkormányzati segítség szükséges. A helyi társadalmak feladata a nem többségi roma települések esetében is a szükséges integritás elérése, így az önkormányzati szintű feladattá alakul. Ugyanakkor a vonatkozó felhívásunk az önkormányzatokon túl kiemelten támogatja azon civil szervezeteket is, akik alapszabályuk nemzetiségi vagy roma kötődésűek, végeznek hátrányos helyzetű célcsoportokhoz kapcsolható, a felzárkóztatást elősegítő tevékenységet.

A HFS az esélyegyenlőséget területi és társadalmi vonatkozásban is biztosítja. A Helyi Akciócsoport működési területén a 290/2014. (XI.26.) Kormány rendelet alapján a Sellyei járás a komplex programmal fejlesztendő, míg a Siklói járás a kedvezményezett besorolást kapott. A leghátrányosabb besorolású településeken élőkre jellemző, hogy közfoglalkoztatásból, alkalmi munkákból tartják el magukat, életminőségük kortól-nemtől-származástól függetlenül a tisztesszegénység és a mélyszegénység között mozog. Várható eredmények: lakosság aktivitása megmarad, motiválttá válnak az önfejlesztésre, a képzettségük révén növekszik az esélyük az elhelyezkedésre vagy az önálló megélhetést nyújtó tevékenységekre. Erősödik a társadalmi tolerancia a hátrányos helyzetűek iránt. A fokozott együttműködés segíti a szakmai fejlesztő és érdekviseleti tevékenységeket. A 2023-2027-es tervezési időszakban elfogadjuk azt az alapvető elvárást a végső kedvezményezettek részéről, hogy számukra ténylegesen fontos szükségletek kielégítésére irányuljon a fejlesztési segítség. A hátrányos helyzetű közösségek tagjai önmagukban is hátrányos helyzetben lévő emberek, körükben általános az alacsony presztízsű munkahelyek elérése (közmunka), a több gyermek megléte. Alapvetően nincs a családok körében felhalmozási lehetőség, így nem részesei az önerő igényes gazdaságfejlesztési és egyéb pályázatoknak. Mivel mások által megvalósított gazdasági fejlesztésektől is távol vannak, így munkahelyi előnyeik sincsenek. Az elvándorlás számukra nem releváns lehetőség, mert munkapiaci esélyeik a napi közlekedési lehetőségeken kívül (elköltözés, hetes munkavállalás, külföldi munkavállalás) korlátosak. Az ilyen családok egyes tagjai családalapítás előtt gyakran vállalnak külföldi munkát, a családok megélhetése így részben segítséget kap, de tartós és jelentős javulás nem áll elő.

4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

A tervezési terület Helyi Fejlesztési Stratégiájának célkitűzései szoros, egymásra épülő kapcsolatban vannak egymással. A helyi életminőséghez elengedhetetlen a térség természeti kincseinek, a helyi kultúra épített örökségének és hagyományainak megőrzése, amely nemcsak a helyi lakosok identitástudatának erősítéséhez járul hozzá, hanem a fejlesztések nélkülözhetetlen elemeként is megjelenik a munkahelyek teremtése és megtartása mellett. A helyi termékek helyi fogyasztását és helyi piacra jutását gazdasági eszköznek tekintjük a helyi lakosság életminőség-javulásához. A „helyben cselekvés” – a tájból érkező közvetlen visszacsatolások által – a helyi erőforrások tartamos, fenntartható használatára készíti a lakosságot. Ez a körülmény hatással van a jövő generációk életminőségének megalapozására, a népességfogyás csökkenésére és az

élhetőbb vidéki környezet kialakítására. A fenntartható tájhasználat megoldási javaslataival a környezeti és közösségi-kulturális értékeket rehabilitálja, kiaknázza és fejleszti az erőforrásokat, szépíti a tájat, növeli a táji diverzitást, csökkenti az éghajlat és vízháztartás szélsőségeit.

A HFS tervezése során a helyi önkormányzat, civil és vállalkozói szféra környezeti szempontjai megfogalmazódtak a szükségletekben, célokban és intézkedésekben: a térségi kultúra és hagyományok sokféleségének megőrzése, a kulturális örökség részét képező építészeti, néprajzi, és táji értékek fennmaradását célzó fejlesztések megvalósítása, az egészséges életmód feltételeinek biztosítása, az egészséges termékek előállítása, a helyi élelmiszer termékekkel kapcsolatos fogyasztói magatartás javítása, a térség biológiai sokféleségének megőrzése és a szolgáltatások javítása. A tovaryűrűző negatív hatások minimalizálása érdekében olyan mintagazdaságok létrehozását támogatja, ahol a tradicionális agrárgazdasági technológiák alkalmazásával, a fenntarthatóság, környezetvédelem kiemelt figyelembevételével folyik a növénytermesztés és állattenyésztés, emellett a működés bemutatásának és az alkalmazott módszerek kipróbálásának lehetősége is biztosított, egyben szálláshelyek létrehozásával, kiegészítő turisztikai szolgáltatások fejlesztésével elősegíti a természeti értékek fenntartható hasznosítását. Az egyes intézkedésekhez kapcsolódó felhívások az értékelés során többletponttal támogatják majd a megújuló energiagazdálkodás érvényre juttatását a helyi adottságoknak megfelelően, úgymint napelemes rendszerek vagy napkollektorok telepítése.

Az intézkedések a helyben foglalkoztatással létrehozott, magas hozzáadott értéket képviselő, egyedi minőségű termékek előállítását, helyi piacra jutását fogalmazzák meg. Hozzájárulva a helyi vállalkozások fejlődéséhez, családi, kisközösségi gazdálkodási formák elterjedéséhez, a közösségi önellátáshoz, amellyel teljesül a „Termelj helyben, fogyassz helyben” elv. Elősegíti az integrált termékpolitika megvalósítását, amely az anyag és energia intenzív termékek és szolgáltatások körétől, az anyag és energia szegény, inkább helyi tudás és kultúra alapú termelés és fogyasztás irányába hat. Alapja a falusi életmód, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerésének.

5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

Megjegyzés: Amennyiben lehetséges, az eredményes, eredménytelen, illetve a továbbfejlesztendő intézkedések, az átmeneti időszak értékelése fejezetet a HFS-ben röviden kivonatoljuk, de a hosszabb verziót szeretnénk mellékletben megjeleníteni.

EREDMÉNYES INTÉZKEDÉSEK:

O VP6-19.2.1.-19-4.-17 (Helyi termékek előállításának és marketingjének támogatása): Akciócsoportunk megalakulása óta kiemelt cél, hogy a helyi termékek száma – amely alatt elsősorban prémium minőségű, feldolgozott élelmiszer jellegű és kézműves produktumokat értünk – növekedjen és ezek a termékek megjelenjenek a térség kínálatában, így jövedelemszerzési lehetőséget jelentsenek az itt élő számára. A 2014-2020-as időszakban sikerként könyvelhető el, hogy a termékkör bővült, 29 számú pályázat irányult ilyen jellegű tevékenységre, támogatott projekt: 16 db.

O VP6-19.2.1.-19-11-17 (Helyi gazdaságot kiegészítő szolgáltatások kapcsolódó támogatása): Hasonlóképpen gyarapodott a szolgáltatások száma (beérkezett 27 db, támogatott 8 db pályázat), ami azt segíti elő, hogy az egyes piaci szereplők differenciáltabb tevékenységeket végezzenek, így

kevésbé vannak kitéve az egyoldalúságból fakadóan a gazdasági nehézségeknek, válságoknak, illetve a régióban töltött vendégéjszakák száma növekszik, amennyiben helyben több olyan szolgáltatás érhető el, amely fokozza a költési hajlandóságot.

O VP6-19.2.1.-19-2-17 (Kulturális, hagyományőrző és sporttevékenységet végző civil szervezetek támogatása): Fontos, hogy azon egyesületek, alapítványok, amelyek valamilyen szolgáltatásként értékesíthető produkciót végeznek (pl. katonai hagyományőrzés, néptánc, népzene), minőségében továbbfejlesszék tevékenységüket, így szintén megjelenhetnek a térség kínálatában (pl. hagyományőrző rendezvényeken), amely bevételt generál számukra, egyben megismertetik a régióban élőket az akcióterület autentikus értékeivel, ebből következően aktivitásuk fokozódik. A 2014-2020-as ciklusban 28 db pályázat került benyújtásra (támogatott: 20 db), amely a fent leírtak szellemében fogant.

O VP6-19.2.1.-19-3-17 (Értéktárak kialakítása és animálása): A régió bővelkedik természeti látnivalókban (pl. Duna-Dráva Nemzeti Park) és számos olyan objektum található, amelyek építészeti örökségnek tekinthetők és a látogatható attrakciók számát gyarapítják. Az említett értékek állagmegóvása és turisztikai hasznosítása kiemelt célunk volt és lesz a jövőben is. Emiatt törekedtünk olyan projektet támogatására, amelyek a különböző, az autentikus építészet jegyeit magán viselő épületek renoválására koncentráltak vagy olyan kültéri, természetközeli helyszíneket alakítottak át, amik a szabadidő aktív eltöltésére alkalmasak és hozzájárulnak az egészséges életmód népszerűsítéséhez. Beadott kérelmek száma 10 db, támogatott: 3 db.

O VP6-19.2.1.-19-1-17 (Helyi értékeket, termékeket, szolgáltatásokat bemutató fesztiválok támogatása): akciócsoportunk célja volt olyan rendezvények támogatása, ahol bemutatásra kerülnek a helyi termékek és szolgáltatások, illetve a helyi identitástudat erősítése érdekében a térség sokszínű kultúrája. Az érintett felhívásra összesen 19 db pályázat érkezett be (támogatott: 12 db) és gyarapította azon események számát, ahol a kultúrára, hagyományőrzésre fókuszáló programelemek dominálnak és a rendezvényre látogatók megismerhették a régió értékeit, egyben a helyben elérhető helyi termékeket, szolgáltatásokat.

O VP6-19.2.1.-19-14-17 (Helyi termékek és szolgáltatások számára védjegy kialakítása): A 2007-es évtől kezdődő ciklus óta nagyon frontos prioritást képezett egy olyan védjegy létrehozása, amely köré szerveződhet a térség helyi termékkörének előállítása, egyben garanciát jelent a minőségre, a termelési volumen fokozására és nagyban hozzájárul az érintett produktumok népszerűsítéséhez, propagálásához. A 2014-2020-as időszakban végül a régióban komoly marketing tapasztalattal és kapcsolati tőkével rendelkező, a termelők által jól ismert szervezet állt a kezdeményezés mögé (Villány-Siklósi Borút Egyesület) és a 2022-es évben létrehozta a védjegyet. Benyújtott és támogatott pályázat: 1 db.

EREDMÉNYTELEN INTÉZKEDÉSEK:

O VP6-19.2.1.-19-6-17 (Térségi üzleti típusú együttműködések): A felhívás olyan kölcsönösen előnyös, konzorciumi formában kidolgozott és benyújtásra került projekteket kívánt támogatni, amelyek ösztönzik a partnereket az egymást segítő gazdasági együttműködésekre. A felhívásra összesen 3 db pályázat érkezett be, de azok nem valósultak meg. Ennek többek között az az oka, hogy a hosszútávú és érdemi produktumot eredményező együttműködések a térségben még csak kezdetleges állapotban vannak jelen, minden gazdasági szereplő inkább a saját előre lépését tartja szem előtt és az együttműködési hajlandóság – véleményünk szerint a magas kockázati tényezők miatt – nem jellemző.

O VP6-19.2.1.-19-10-17 (Rászorulóknak életkörülményeinek javítása): A cél az volt, hogy javítsunk a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményein, lakhatási feltételein a lakóépületek felújításával. Az érintett felhívásra összesen 1 db pályázat érkezett be, amely elutasításra került, mivel a pályázó saját teljesítés keretein belül kívánta megvalósítani a fejlesztést. A szerény érdeklődés oka véleményünk szerint, hogy elsősorban az anyagi körülményeik és szocializálódásuk okán hátrányos helyzetű célcsoport alapján motiválatlan az életminőségét javító fejlesztések véghezvitelében.

TOVÁBBFEJLESZTENDŐ INTÉZKEDÉSEK:

Az akciócsoportnak továbbra is kiemelt célja, hogy a helyi termékkört mennyiségében bővítse, illetve elérhető legyen minél több minőségi produktum. Szintén a helyi termékkör népszerűsítése okán kell továbbfejleszteni azon intézkedésünket, amely helyi termékek elkülönített árusítását biztosító bolt-sarok vagy azok árusítására fókuszáló bolt kialakítását célozta meg. Tapasztalatunk, hogy ezen egységek helyi termék kínálata még igen szűkös, de ennek oka, hogy a helyi termékek sem mennyiségileg, sem minőségileg nincsenek oly mértékben jelen, hogy azokra alapozva stabil jövedelmet teremtsenek az üzemeltetőnek. Amennyiben a termékkör bővül, következő lépésként a helyi termékeket árusító létesítmények is fejlődésnek indulhatnak. A működési területen sok olyan szolgáltatás érhető el (pl. szállásadók, vendéglátóhelyek), amelyek egyoldalúságuk okán különösen kitettek az olyan válságoknak, mint a covid járvány, amelyek miatt bevételeik rendkívüli mértékben megcsappantak. Ezen piaci szereplők esetében törekedni kell arra, hogy olyan fejlesztéseket hajtsanak végre, amellyel tevékenységük diverzifikálódik és megvalósul a „több lábon állás”. A várhatóan 2023-ban induló új pályázati ciklus esetében kiemelten kívánjuk támogatni az ilyen koncepcióra épülő beruházásokat. Továbbfejlesztendő intézkedés a helyi identitás tudatot, a térség kultúráját, nemzetiségeit, emellett a helyi termelőit bemutató rendezvények támogatása.

Az akcióterület esetében megfigyelhető, hogy a Sellyei Járás mind az elérhető szálláshelyek, mind a turisták tartalmatlan időtöltéséhez szükséges szolgáltatások tekintetében is lemaradásban van a Siklói Járás településeihez képest. Míg Siklós, Villány, Harkány esetében a szálláshely kapacitás kielégítőnek mondható, viszont a több vendégéjszakát generáló szolgáltatások száma nem elegendő, addig a Sellye köré csoportosuló ormánsági községek vonatkozásában az a jellemző, hogy mindkét tényező fejlesztésre szorul. A fentiekből következően az új ciklusban továbbfejleszteni szükséges azon intézkedést, amely a Sellyei Járás esetében a turisztikai ágazat egészének bővítését érinti, a Siklói Járás vonatkozásában pedig a szálláshelyek köré csoportosuló szolgáltatásokat kell elsősorban erősíteni, hogy a vendégéjszakák száma emelkedjen.

ÁTMENETI IDŐSZAK:

Az átmeneti időszakban 3 felhívás került kiírásra, amelyek a következők voltak:

O Helyi fejlesztések támogatása (VP6-19.2.1.-19-4-21), benyújtott pályázat: 68 db, támogatott pályázat 32 db, lekötött forrás: 348 096 454 forint

O Helyi fejlesztések támogatása (VP6-19.2.1.-19-2-21), benyújtott pályázat 30 db, támogatott pályázat 13 db, lekötött forrás: 252 159 281 forint

O Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása (VP6-19.2.1.-19-1-22), benyújtott pályázat 13 db, támogatott pályázat 8 db, lekötött forrás: 36 535 367 forint.

Ezen felhívások követték a 2014-2020-as ciklus és a jövőben tervezett fejlesztési elképzelések koncepcióját: a helyi termékkör bővítése, a szolgáltatások fejlesztése és diverzifikálása, a civil szerveződések erősítése és minőségi javulása, a helyi értékekre fókuszáló rendezvények támogatása. Tehát az átmeneti időszak minden tekintetben sikeresnek mondható, mivel összesen 53 db pályázat

támogatására volt módunk (illetve jelenleg 13 db pályázat még ügyintézés alatt áll) és a kedvezményezettek jelentős hányada esetében a megvalósulás is előrehaladott állapotban van.

6. Külső koherenciák azonosítása

A HACS a kettős finanszírozás elkerülését alapvetően azon projektek kizárásával éri el, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán – adott tárgyban a helyi felhívásra történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében a ráépülő, korábban fejlesztett tevékenység minőségi fejlesztésére irányuló, a korábbi projekt eredményeit fenntartó új projektek kivételével.

A MAGYARORSZÁG PARTNERSÉGI MEGÁLLAPODÁSA A 2021-2027 Időszakra Vonatkozó Kohéziós Források Felhasználásáról című dokumentum szakpolitikai céljaihoz kapcsolódva a HFS az alábbi célok teljesüléséhez is hozzá kíván járulni.

PO1 Verseny-képesebb és intelligensebb Európa

A kiválasztást indokolják a tervezési terület alacsony gazdasági mutatói. Tervezett beavatkozás: mikrovállalkozások fejlesztése, elsősorban a technológia és hatékonyság területén, továbbá a covid járvány hatásainak ellensúlyozása elsősorban a turisztikához kötődő ágazatok esetében.

PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa

Az országban 2013 óta jelentős gazdasági növekedés valósult meg (a GDP évente átlagosan 5%-kal növekedett), minden régió relatív gazdasági fejlettsége emelkedett. Nyolc régióink közül a négy legkevésbé fejlett régió között van Dél-Dunántúl is. Ezen belül - az ország járásait komplex fejlettségi mutató alapján besoroló (290/2014) kormányrendelet alapján - a tervezési terület egy komplex programmal fejlesztendő (sellyei) és egy kedvezményezett (siklói) járást foglal magába. A HFS tervezett beavatkozásai a vidéki térségekben, aprófalvakban élők életminőségének javítását szolgálják elsősorban a közösségfejlesztési tevékenységek ösztönzése révén, de a vidéki turizmus kínálatának fejlesztése is fontos szerepet kap.

A tervezési területen nem relevánsak a Területi Operatív Programok CLLD projektjei.

7. Helyzetfeltárás

7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

- Térszerkezeti adottságok

A térség Baranya megye déli részén helyezkedik el Somogy megye határától a Mohácsi járásig. A tervezési terület magába foglalja a Sellyei és a Siklói járásokat. Az ország legdélebbi vidékéről van szó, a fővárostól átlagosan 250 km távolságra található (3. sz. melléklet). Autópálya nem érinti, legközelebb Pécs-Pogánynál van csatlakozási lehetősége az M60-ra (15-25 km). Kettő vasútvonal érkezik északról a térségbe: Szentlőrincről Sellye és Pécsről Villány irányába. A közlekedésben betöltött szerepük egyre kisebb jelentőségű. A kelet – nyugati irányban húzódó Villány – Barcs közötti vasútvonalon Sellye és Villány közt 2007-ben végleg megszűnt a közlekedés. A tervezési terület elzártságát nem csak a perifériás elhelyezkedése okozza, hanem a déli határ közelsége is, amit a Dráva folyó is erősít. Történelmi okokból a nagyjából 80 km hosszú szakaszon a sellyei térségben egyáltalán nincs, a siklósiban is csak kettő közúti átkelési lehetőség van Horvátországba.

A térség aprófalvakkal sűrűn átszőtt, amelyek között a távolság alig néhány kilométer. A potenciális fejlesztési centrumokat térségen belül a járásközpontok Sellye és Siklós, valamint Harkány – Villány -

Beremend mikrotérsege jelenti. Térsegen kívül a megyeszékhely Pécs a domináns. A térség közúthálózata mennyiségi szempontból megfelelő, minőségi szempontból rendkívül hátrányos képet mutat.

A kerékpárutak fejlesztése folyamatos, ennek eredményeképp a Dráva töltésén Felsőszentmártontól Old-Eperjespusztáig mindvégig jelölt. Cún-Drávaszabolcs-Harkány-Siklós-Nagyharsány-Villány útvonalon aszfaltozottan kiépített, a továbbközlekedés Mohács irányába folytatódik. Ez a szakasz az Euro Veló 3 folyó térségi szakasza. Többségében jelöléssel de kiépített szakasz a Villánykövesd-Villány és elkezdődtek a Pécs-Pogány-Bisse-Vokány-Siklós szakasz kiépítésének munkálatai is. Ez a szakasz a korábban kijelölt Cross Board nemzetközi útvonal mentén épül.

A Tenkes-hegységben épült ki a Csodabogyó tanösvény a Mecsekerdő Zrt pályázati beruházásában, ami a Siklós-Máriagyűdi Kegyhelytől indulóan oda visszatérve 2,5 km hosszon mutatja be a hegy növény és állatvilágát, jó kirándulási lehetőséget kínálva.

- Környezeti adottságok

Természeti erőforrásokban gazdag a táj: a Dráva nedves ártéri síkjától, a Villányi-hegység szubmediterrán száraz faunájáig terjed. Az erdészet, halászat, a szántóföldi gazdálkodás, illetve a szőlő-gyümölcs ültetvények egyaránt jelen vannak. A Villányi hegység karakterét összefüggő szőlői, a Dráva-síket mozaikos tájszerkezete, vizes jellege adja. A síkság tájképi elemeit nagyrészt a folyó, illetve a folyószabályozások alakították ki. A folyó és holtágai állapotában, hasznosításában (vízgazdálkodás, halgazdálkodás, horgász –és vízi turizmus) jelentős különbségek mutatkoznak. A táji értékek kiaknázásában – különösen a borvidéken – növekvő jelentőségre tesz szert a turizmus.

A térség geológiai adottságainak köszönhetően a felszín alatti vízkészlet is jelentős. Az itt található termálvíz alapvetően alkáli hidrogénkarbonátos hévíz. Fürdőként hasznosítják Sellyén, Harkányban és Siklóson. Energetikai célú hasznosítására még nincsenek példák. A tervezési területen jelentős tömegű természeti, táji érték, Natura 2000 és védett természeti terület található. A regionális és országos jelentőségű tájképvédelmi területek főként a Dráva folyó mentén, illetve a Duna - Dráva Nemzeti Parkhoz tartozó területeken található.

Mind gazdasági, mind kulturális szempontból meghatározó, hogy az akcióterület legnagyobb része egyértelműen mezőgazdasági térség. Néhány nagyobb település (főként a nagyközségek és városok) környékén találhatóak ipari hasznosítású területek. A szántóföldi növénytermesztésben a takarmánynövények mellett az élelmezési célú növénytermesztés is hangsúlyos, azonban az alapanyag túlnyomó többsége feldolgozatlan formában hagyja el a térséget (jelentős rész exportra kerül), mivel a feldolgozóipar (pl. malomipar) és az állattenyésztés a rendszerváltást követően fokozatosan leépült, a meglévő kapacitások egyelőre kihasználatlanok. Az állattenyésztés, bár nagyon lassú bővülést mutat, elmarad a potenciáltól. Radikálisan visszaesett a gyümölcsészet, a vizes élőhelyek haszonvétele és az állattartás. Jellemző a vadászat, de a vadaknak a terület eltartó képességét meghaladó létszáma komoly károsító a mezőgazdaságnak és erdészetnek. A hegyvidéken megtalálható a mészkő bányászat, az Ormánság nyugati felében pedig jelentős kőolaj kitermelés indult el. A déli fekvéséből adódó klímájában magas a napsütéses órák száma 2060 és az aktív hő összeg 3331 C, ami megújuló szolár energia hasznosítására ösztönzi a helyi szereplőket. A térségben az alternatív energia fajták viszonylag bőségben vannak, különösen igaz ez a napenergia és a biomassza energia esetében. A nagyarányú szántóföldi növénytermesztés kapcsán alternatívaként merült fel egyrészt az így keletkező melléktermék biomasszaként történő hasznosítása, másrészt energia ültetvények telepítése. A felvevő piacot a Pécsi hőerőmű jelenti.

Mivel az akcióterület számottevő ipari bázissal nem rendelkezik, az e tevékenységekből származó intenzív szennyeződés nincs jelen. A vidéki életformákból adódóan a természeti adottságok kevésbé drasztikusan változtak, a levegő-és zajszennyezés a mezőgazdasági termeléssel járó gépmozgásokból, anyagszállításból és az egyre növekvő közúti járműforgalomból adódik. Ez utóbbi a főútvonalak mentén fekvő településeken elérhető életminőséget rontja. Aktuálisan jelentősebb környezeti károsító beruházás nincs a térségben, azonban meg kell említeni a Garé település külterületén található vegyszertároló terhes örökségét, mely a levegőt és a talajvizet is terheli.

A csatornahálózat bővülése az utóbbi évtizedben felgyorsult, különösen a Sellyei járás területén. A támogatási forrásoknak köszönhetően az állattartó telepek korszerűsítésére is több helyen sor került, de még nem éri el a kívánatos szintet, illetve kevés példaértékű kivételtől eltekintve nem hasznosul a keletkező biogáz sem.

- Kulturális erőforrások

Építészeti értékekben, örökségben szintén gazdag a tervezési terület. Az Ormánságban jellemzően az egyházi – vallási építmények, a siklói oldalon a templomokon túl maga a siklói vár, a harkányi termálvízre épített infrastruktúra és a villányi borturisztikai értékek emelhetők ki. A térség hagyományai egyrészt az agráriumhoz, a falusi életmódhoz, a paraszti kultúrához, illetve a Dráva mentén fekvő településeken a vizes élőhelyekhez és az itt élő nemzetiségek szokásaihoz kötődnek szorosan.

A vizes élőhelyeket, ormókat jól ismerő, a XVI. században református hitre térő ormánsági magyarok a török hódoltság időszakát nagy veszteséggel véselték át. Nyelvük, viseletük (bikla), szokásaik, gazdálkodásuk, talpas házaik, festett fakazettás templomaik olyan sajátos jegyeket mutattak, melyek alapján egyértelműen elkülönültek más népcsoportoktól. A megye más területéről ide áramlott más nemzetiségű telepések (horvát, beás cigány) a XX. sz. elején megbontották az etnikai, vallási, kulturális egységet. A Villányi-hegység környékén oly mértékben megfogyatkozott a lakosság a török feletti győzelemig (nagyharsányi csata 1687), hogy sok falu Mária Terézia rendeletei mentén települt újra. Ma is a német lakosság kultúráját, vallását és szokásait őrzi a táj keleti része, míg nyugatabbra a szerb-horvát, sokác nemzetiség keveredik a magyar lakossággal. A nagyobb településekre zsidó kereskedők is letelepedtek, illetve a XX században felvidéki magyarokat telepítettek ide.

A térség – soknemzetiségű kultúrája és a határmente zártsága miatt – ritka építészeti örökséggel bír. Főbb helyi értékek:

- Sellyei Draskovich Kastély, melynek arborétuma szintén védett,
- Siklói Vár,
- református festett kazettás templomok Drávaiványiban, Kóróson, Adorjason és Kovácshidán,
- katolikus templomok az Árpádkortól a XIX. sz-i körtemplomig,
- helyileg és országosan védett népi műemlékek sokasága: magtárak, malmok, pincesorok, préházak, tájházak, lakóházak.

A katolicizmusban a zarándoklás jelentése: utazás szent helyekre. Közép-Európa összes szent helyét túrautak kötik össze. A legnagyobb, a Mária út, mely népünk Máriához kötődő szent helyeit (kegyhelyeit, kápolnáit, forrásait) csatolja be az európai zarándok vérkeringésbe. A tervezési terület központjában található Máriagyúdi kegyhely ennek a zarándokútnak egyik legjelentősebb állomása.

A helyi kulturális élet főszereplői egyrészt a hagyományőrző, kulturális tevékenységet végző civil szervezetek, akik az értékőrzés, a főként helyi jelentőséggel bíró programok, rendezvények kezdeményezői és lebonyolítói, de némelyek térségi, regionális, országos, vagy akár nemzetközi szintű rendezvények, fesztiválok társszervezői is. A térségben több tucat, a helyi társadalomnak és az ide érkező vendégeknek egyaránt kapcsolódási és szórakozási lehetőséget biztosító, többnyire a térségben hagyománnyal bíró mezőgazdasági létformákhoz kötődő gasztronómiai rendezvényre, kulturális fesztiválra kerül sor minden évben: Ördöghatvan Fesztivál, Ormánsági Dinnyefesztivál, Palkonyai Nyitott pincék, Harkányi Fürdőfesztivál, Villányi Borfesztivál.

A kulturális értékeken alapuló vidékfejlesztés lehetőségeket rejt magában. A HACS tevékenységével egyrészt segít forrásokat juttatni a helyi értékek fejlesztésére, másrészt igyekszik hálózatba szervezni őket és turisztikai csomagként kínálni a piaci szereplőknek.

- A társadalom állapota

Az Akcióterület demográfiai folyamatait jól jellemzi, hogy a KSH nyilvántartásai szerint 2013. január 1-én a lakónépesség 52 979 fő, 2023. január 1-én 49 072 fő volt. Összességében erőteljesen fogy a helyi népesség, a vizsgált időszakban 3 907 fővel, a teljes lakosságra vetítve 7 %-al csökkent a népesség. A 65 év felettiek aránya ugyanebben az időszakban 15-ről 20 %-ra nőtt. A fiatalok aránya változatlan, tehát elöregedésből és az aktív korosztályok elvándorlásából adódik a természetes fogyás. Területi megoszlásban a lakosság a térség négy városába összpontosul (Siklós, Harkány, Villány, Sellye). A népességcsökkenés oka a tartósan negatív vándorlási egyenleg és az általánosnak tekinthető természetes fogyás. A lakosság összetétele is folyamatosan változik: a roma nemzetiségű lakosság aránya nő, a magyar, horvát és sváb nemzetiségű lakosság folyamatosan öregszik, különösen az aprófalvakban. Elsősorban azok költöznek el a területről, akik a munkaerő piacán kedvező pozícióban vannak (fiatalok, viszonylag képzettek, társadalmi tőkével rendelkezők), míg a leghátrányosabb helyzetűek (képzetlenek, romák, idősek) inkább helyben maradnak.

A képzettség mutatói is átlag alattiak. A legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzettek aránya a legutolsó hivatalos 2011. évi adat szerint 34,6%-volt, ami az országos és megyei átlagot 10 %-al meghaladja. A járás székhelyeken a legalacsonyabb ennek mértéke (Sellye 28,6%, Siklós 25,2%), mivel ezeken a településeken van középfokú oktatási intézmény. A mutatószám értéke évtizedes kitekintésben is közel állandó. A felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya csökkenést mutat, 2001-ben 5,3% volt, 2011-ben 4,13%, a legalább érettségizett 18 éves és idősebb népesség aránya is csökkent 2011-ben a maga 18,41%-os értékével. Az oktatási ellátottság fokozatosan leépülő. Az újratermelődő alacsony képzettség egyértelműen a kedvezőtlen földrajzi és egzisztenciális pozíció eredője. Kiemelten a vállalkozói szféra igényli a működéshez kapcsolható gyakorlatias képzések megvalósítását. Középiskolai oktatás az akcióterület járásközpontjaiban folyik, felsőoktatás és felsőfokú szakképzés nincs. A szakképzésben a mezőgazdasági termeléshez, élelmiszeriparhoz, illetve turizmus-vendéglátáshoz kapcsolódó középiskola érhető el. Széles szakképzési kínálat a felnőttképzés terén sem jelenik meg, azonban 2021-2027-as fejlesztési ciklusban széles körben és jelentős forrással megvalósítható foglalkoztatási programok e téren hiánypótló funkciót tölthetnek be. Az oktatási rendszer szerkezetét, elérhetőségét főként a demográfiai helyzet befolyásolja (az elöregedő kistelepüléseken jellemzően iskolai alsó tagozat sem működik), de az iskolai és óvodai intézmények fennmaradására hatással van a foglalkoztatási szerkezet is (a környező településekre ingázó dolgozó szülők a munkahely szerinti településeken – jellemzően városokban – íratják be nevelési-oktatási intézményekbe gyermekeiket). A képzettség, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, a társadalmi befogadás és a közösségi és civil élet aktivitásának fokozását is segítő lakossági szélessávú internet hálózat kiépítése jó ütemben fejlődik, a közsféra intézményeiben, különösen az oktatási intézményekben a mutató 2020-ban megközelítette a 100%-ot.

A térség jövedelmi helyzete dinamikusan változott, az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem a 2011. évben 426 ezer Ft, 2020. évben 940 ezer Ft volt. (Országos átlag: 1 766 965 Ft, KSH 2020. év). A növekedés a gazdasági környezetnek volt köszönhető, párhuzamosan a nyilvántartott aktív korú álláskeresők száma is csökkent 12,55 főről 7,14 főre / 100 fő. Ebbe a csökkenésbe beletartozik az is, hogy az aktív korúakra jellemző az elvándorlás. A pozitívumok ellenére a tervezési területen belül jelentős eltérések adódnak. A munkahelyektől való távolság, a rossz tömegközlekedés és a társadalmi be nem fogadás együttesen eredményezi az akcióterület differenciált foglalkoztatási – jövedelmi állapotát. Többgenerációs munkanélküliséggel küzdő családmodellek alakultak ki, ahol sem az életkörülmény, sem a belső igény nem alkalmas a továbblépésre. A 180 napnál hosszabb ideje álláskereső aránya 10 év alatt 54% ról 62%-ra növekedett és többségük legfeljebb 8 általános végzettségű. Létezik egy leszakadó réteg, mely kezelése a szociális ellátórendszert terheli. A külső segítség elégtelensége tovább növeli a fizikai elzártságot, nehezíti az elsődleges munkaerőpiac elérését és konzerválja a társadalmi kirekesztettséget. Tekintettel arra, hogy a társadalmi kirekesztődéssel veszélyeztetett csoportok beazonosítása és megszólítása speciális tudást, és főként helyismeretet igényel, a témában a HFS a települési önkormányzatok, illetve a témában érintett

intézmények, szervezetek, szakemberek véleményére, részvételére és közvetítő munkájára épít elsősorban.

A lakhatási feltételek átlag alattiak. Az alacsony komfort fokozatú lakások és lakott üdülők aránya (százalék) a legutolsó adat szerint 2011-ben 15,7% volt. Az év folyamán épített lakás, 1000 lakásra (db) 2014-ben még 0,74 volt, 2021-re 0,15 lett. A területi megoszlást figyelembe véve a perifériális települések láncolata rajzolódik. A legmagasabb értékek az Ormánság déli határán mérhetőek: a múlt század ötvenes éveitől a nyolcvanas évekig tartó időszakban ez a települési kör határzár alá esett és építési tilalom volt érvényben. Az utóbbi években a használt lakások piacát a CSOK program felpörgette.

A térség lakosságának általános egészségügyi állapota sem mondható kielégítőnek. A háziorvosi szolgálatok praxisai elöregednek, várható a további leépülés. A tervezési területen egy kórház található Siklóson, de a funkciója eltolódott az idősellátás irányába. Az egészséges életmód, a tömeg- és szabadidős sportok iránt viszont folyamatosan növekvő igény mutatkozik, így a tendencia javulása várható.

A közszolgáltatások esetében az oktatásra és az egészségügyre jellemző a centralizáció, ami a lakosságnak több utazást jelent jobb szolgáltatásért cserébe. Az önkormányzati szolgáltatások helyben elérhetőek, de fenntartásukra egyre kevesebb pénz jut. Vonalas infrastruktúrák tekintetében lassú fejlődés figyelhető meg mind a víz, internet, szennyvízkezelés, közút, szelektív hulladékgyűjtés tekintetében.

A közbiztonsági adatok javuló tendenciát mutatnak. 2014-ben a regisztrált bűncselekmény, 1000 lakosra 28 db, 2021-ben 15 db volt.

A közösségi és civil szerveződések bővülést mutatnak a működési területen. A regisztrált non-profit szervezetek 1000 lakosra jutó száma 2014 és 2020 között 5,2-ről 5,98-ra nőtt. Ugyanakkor az egyesületi tevékenység minőségében még nem kielégítő, illetve a ténylegesen aktív egyesületek száma viszonylag kevés, eszközállományuk elavult, hiányos. A társadalmi befogadást kevesen választják feladatuk. Az önkormányzatok nem használják ki eléggé a civilek kapacitását, tevékenységükkel nem gyakorolnak kellő mértékű hatást a helyi társadalomra. Elsősorban a hagyományörző és szabadidős sport tevékenységet végző civil szervezetek alapítására van további igény. A civil társadalom fejlettségét, aktivitását, fejlődési potenciálját tekintve eltérő képet mutat, összefüggésben az adott település vállalkozói aktivitásával, kulturális-szellemi örökségével, illetve az adott település fejlődési ívével. Csekély hányadot képviselnek a szférán belül a kifejezetten környezetvédelmi céllal működő szervezetek, az egészségügyi, vallási és egyéb szervezetek aránya elenyésző. A civilek legnagyobb erőssége a részvételi hajlandóság és az érdeklődők mobilizálásának képessége. Jövedelemszerzési képességük az utóbbi 10 évben jellemzően a különböző támogatási programokon való sikeres részvétel függvénye volt, az üzleti szféra felajánlásaiból működni képes szervezetek száma alacsony. Erőforrásaihoz mérten épp ezért minden települési önkormányzat támogatja a civileket, akik az akcióterületet vizsgálva nagyon eltérő képet mutatnak. Egyes szervezetek – főként a közfeladatok ellátásába vagy a turisztikai szolgáltatásokba bekapcsolódva – képesek voltak önfenntartóvá válni, mások számára – bár tagjaik aktívak és a közös célért a helyben szükséges cselekvéseket elvégzik – a törvényes működés feltételeinek anyagi és adminisztratív terhei sem vállalhatóak. Civil társadalom nélkül azonban a helyi értékek megőrzése és fenntartható hasznosítása, valamint a helyi társadalom megszólítása nem lehetséges!

2008 után megjelentek a térségben az Integrált Közösségi és Szolgáltató Terek és egyéb közösségi színterek, amelyek komplex közösségi- vidékfejlesztési - kulturális feladat ellátási helyszínek az adott mikrotérségben. A HACS partnerséget épít ezekkel a színterekkel települési és mikrotérségi értéktárak generálása céljából. A LEADER projektekben jellemzőek a nagy létszámú, aktívan működő,

általános tevékenységet folytató alapítványok, sportkörök. A településeken a civil szervezetek programjainak teret adó belső közösségi terek mennyisége és minősége kielégítő. A gyermekek és fiatalok szabadidejének hasznos és kulturált eltöltését és a sportot, mozgást kiszolgáló külső közösségi terek és az óvodai-iskolai nevelésen kívül elérhető közösségi sportlétesítmények köre egyrészt a LEADER Programnak, a TOP keretében támogatott projekteknek, illetve a Magyar Falu Programnak köszönhetően megvalósított fejlesztéseknek köszönhetően folyamatosan bővül.

Összegzésként megállapítható, hogy az egyének, családok és más társadalmi kategóriák helyzete a társadalomban jelentős különbségeket mutat. A tervezési területen is megvan a társadalom hagyományos rétegződése szerint a tehetősebb réteg és a középosztály, azonban a szegényebb lakosság aránya magasabb a országos átlagnál. Ennél a rétegnél a jövedelemhiánnyon túl, jogokhoz, javakhoz, szolgáltatásokhoz, foglalkoztatáshoz való hozzáférés hiányt szenved, nem egyenlő a társadalmi tagság. Az akcióterület érintett a komplex programmal fejlesztendő és a kedvezményezett járáskörében, továbbá a Társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, valamint a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések körében. A társadalmi lecsúszás velejárója a jövőt jelentő fiatalok motivátlansága, a minden korosztályra jellemző szkepticizmus és alacsony együttműködési készség. A perifériális településeken alacsony a társadalmi és gazdasági szolgáltatások színvonala, mely magával hozza a faluközösség leépülését, s mindez együtt jár egy általános, az utcaképet, épületeket érintő leromlással, ami a többi társadalmi réteg életminőségét is negatívan befolyásolja.

- A gazdaság helyzete

A működési terület elzártsága és a nagyfoglalkoztatóktól való távolsága a munkavállalókat nagyban érinti. A nagyobb településeket kivéve gyakorlatilag nincs számottevő munkalehetőség. Az elzárt, nagyvárosoktól távol eső falvakban szinte kivétel nélkül minimális az elsődleges munkaerőpiac kínálata. A legnagyobb munkanélküliségi rátákat is az ilyen helységekből mérik. A munkavállalók többsége ingázásra kényszerül, ami nagymértékben a tervezési területen kívül található megyeszékhelyre irányul. A fő mutatók alapján javultak a foglalkoztatási adatok, de az alacsony népességszámú periférikus területek romlásával összevetve a belső különbségek, a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység növekedése tapasztalhatóak. Az ingázó életmód keveredve a tartósan munkanélküli lakosok bizonytalan, kiszolgáltatott élethelyzetével további gazdasági kimenetű problémákat is indukál a falvakban: míg a rendszerváltás előtt a háztáji termelés jövedelemkiegészítő tevékenységként szinte minden családnál jellemző volt, addig mára ez szinte teljesen felszámolódott, ezzel együtt elveszett a helyi önfenntartó képesség. Konkrét példa az ormánsági dinnyetermesztés szinte teljes eltűnése, de a háztáji állattartás is abbahagyása is említhető.

Az érintett járásokat alapvetően az agráriumra épülő gazdasági tevékenység jellemzi, különböző intenzitással, eredményességi mutatókkal. Az ágazat termelékenységé elsősorban a termőföld és az éghajlat adottságaitól függ. A birtokszerkezet az elmúlt évtizedekben folyamatosan koncentrálódik. A mezőgazdasági termékek feldolgozása mindkét térségben elmarad a megyei és országos arányoktól, a feldolgozás lehetőségeit – szőlő-bortermelés kivételével – a térségben nem használják ki. A mezőgazdaságban (beleérve az erdészeti és halászatot) foglalkoztatottak aránya 1990-ben még 14% körüli volt, 2019-ben már csak 4,6% (KSH). Pozitívum, hogy összességében is, de kifejezetten a nagyobb fizetőképese keresletet jelentő turisztikai magterületeken igény van több helyi termék megjelenésére a kínálati oldalon. A speciálisan a tájhoz kötődő, prémium minőségű helyi termékek piaci részesedésének növelése gazdaságfejlesztő hatással bírhat.

A regisztrált vállalkozások száma 1000 lakosra vetítve 2014-ben 163 db, 2021-ben 183 db volt növekedést produkálva, ezzel szemben az őstermelők száma ebben az időszakban 2470-ről 1952-re csökkent és a mikrovállalkozások száma is csökkent 867-ről 821-re. Mivel a közép vállalkozások

száma stagnált, ezért arra gondolunk, hogy az önfoglalkoztató vállalkozási formák növekedése okozza a kumulált összegek növekedését. Az őstermelőkkel együtt a kisgazdaságok száma is csökken, beolvadnak az életképebb birtokokba. Ez több okra vezethető vissza: előregezés, pénztőke hiány, kiszorulás a pályázatok világából, kompetencia hiány, a piac hiánya. A tendencia nem kedvez a sokszínű, prémium minőségű helyi termékek kialakulásának. A helyben történő jövedelemszerzési lehetőségek kiszélesítéséhez alapvető fontosságú a kisgazdaságok számára is elérhető támogatások elindítása. A mezőgazdasági szektorra jellemző még az alaptermékek előállítás, ezen belül is elsősorban a növényi termékek. Feldolgozó ipar minimális jelentőségű. A szolgáltató szektor meghatározóbb a térségben, ezen belül a kiskereskedelem, elsősorban a turisztikailag frekvenciált siklói térségben. A vállalkozások foglalkoztatási mérete is alacsony, 250 főnél nagyobb cég nincs a térségben és az 50 – 250 közötti kategóriában is csak 14 db volt 2019. év adata alapján. Nincs hagyománya az együttműködésen alapuló fejlesztéseknek, és részben a tőkehiány miatt alacsony az innovációs képesség. A célterületen az ezer lakosra jutó működő vállalkozásszámmal kifejezett vállalkozási aktivitás az országos átlaghoz viszonyítva továbbra is alacsony, de vannak kiemelkedő települések (Siklós, Villány) e területen. Elsősorban a kisebb méretű vállalkozások költenek kevésbé innovációra.

Az akcióterületen a turisztikai ágazat magterületekre összpontosul: országos jelentőségű kínálatot jelent a Harkányi Gyógyfürdő, a Siklói Vár és a Villányi Borvidék (4. sz. melléklet). A Duna-Dráva Nemzeti Park közelségére épülő zöld turizmus szintén erősség, kiemelendő a szaporcai Ős-Dráva látogatóközpont. A jó turisztikai adottságok felhúzzák a térségi átlagot, ami egyrészt évről évre lassan növekedik, másrészt az országos és megyei átlag többszöröse. A turizmus fejlesztése tehát továbbra is kitörési lehetősége az iparban szegény Dél-Baranyának. Kedvezőtlen tendenciák is vannak, amelyek ellen fel kell lépni. A falusi és kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma a korábbi csökkenésből kettő irányba vált el egymástól: a kereskedelmi szálláshelyek száma 2011 és 2014 éveket vizsgálva 2835-ről 3255-re növekedett, a falusi és egyéb szálláshelyek száma 8519-ről 5091-re csökkent (TEIR).

A legtöbb falusi szálláshely kategóriába sorolható a Villányi Borvidék közepén található. Tendencia a vendégéjszakák számának emelkedése a kereskedelmi szálláshelyeken és csökkenése a falusi szálláshelyeken. A csökkenés hátterében az amortizáció és az alacsonyabb komfortfokozat állhat. Ezt a csökkenést kíséri az a tendencia is, hogy az átlagos tartózkodási idő a 2011. évtől vizsgálva több mint 40%-al csökkent mindkettő szálláshely típusban, A csökkenés oka a rosszul szervezett térségi programkínálat, a látogatók nem kapnak elegendő élményt a hosszabb itt tartózkodáshoz. A turisztikai magterületekről minimális a vendégáramlás az akcióterület többi részébe, például az Ormánságba. A térségi programkínálat erősítésére nagy igény mutatkozik. A turisztikai szolgáltatók jelzése szerint kevés a színvonalas, helyi termékekre, szolgáltatásokra, hagyományokra fókuszáló rendezvény, amely jelentős vendégforgalmat generálhatna nemcsak a centrumban, hanem a kisebb településeken is.

Az akcióterület kereskedelmi kapcsolatait meghatározza a periférikus helyzet: egyrészt a fővárostól való viszonylag nagy távolság (240 km), másrészt a szerb - horvát határ mentiség, ugyanakkor kihasználatlan lehetőség a Dél-baranyai turisztikai magterületek keresletéhez való kapcsolódás. A gazdálkodók támogatásával, a hálózatosodással, a közös feldolgozással előnyösebb gazdasági pozíció érhető el. Ugyan ez fogalmazható meg a termékek felvásárlásával és értékesítésével kapcsolatban is. A térségben jelenlévő vállalkozások a kistérségen kívül lévő piacokon értékesítik a megtermelt termékeiket. Az értékesítési csatornákra jellemző, hogy a multinacionális cégeken keresztül folyik a megtermelt termékek lakossági piacra történő juttatása. Piaci lehetőségeket jelentenek a határon átnyúló kapcsolatok. Kiemelhető ezen a téren a kölcsönös bevásárló turizmus, a borturizmus, a zárandok-turizmus és a gyógy-turizmus. Feljövőben van a kerékpáros turizmus a Három folyó kerékpárútvonalnak köszönhetően.

A finanszírozási és az innovációs képesség visszaesése a világgazdasági válság tovagyrúzó hatásaira vezethető vissza. A pályázatos projektfinanszírozásra is negatív hatással volt ez a trend: egyrészt a szükséges önerő hiánya, másrészt az előfinanszírozáshoz szükséges pénztömeg külső forrásból, hitelből való biztosítása szenvedett hátrányt, ami számszerűsíthető az elnyert, de meg nem valósított projektek adataiból.

Az akcióterület gazdasági együttműködései informális és szervezeti kerek között is jelen vannak. A helyi szereplők együttműködési képessége alacsony, ezért jelenleg minimális a térségi hatása a partnerek tevékenységének. Az agráriumban kialakultak integrációnak nevezhető kezdeményezések, melyek a termeltetést szolgálják. A működési terület piacépes kistermelői termékeit, szolgáltatásait a Helyi Akciócsoport egy információs hálózatba szervezte, mely piacteremtő eszközként működik. Projektszintű együttműködések is megvalósultak szektorok, nemzetiségek és országok között, azonban ezek többsége a pályázatok lezárulta után megszűnt. Erre volt legjellemzőbb példa a harkányi székhelyű Turisztikai Desztináció Menedzsment iroda. A turisztikai ágazatban pozitív példa a Villány Siklós Borút Egyesület, mely önszerveződő módon koordinálja a Villányi Borvidék marketingjét, továbbfejlődését.

A tervezési terület tőkevonzó képessége alacsony, a relatíve gyenge infrastrukturális fejlettsége és elérhetősége, ill. a munkaerő piac szerkezete miatt. A térség külső elérhetőségét az M6 autópálya bővítése érinti, a beruházás befejezése remélhetőleg e téren is pozitív változásokat hoz majd.

7.2 SWOT analízis

ERŐSSÉG - Nagyszámú védett történelmi, egyházi és népi épített örökség (Siklói Vár, Árpád-kori templomok, festett kazettás templomok, présházak, pincesorok) - többnemzetiségű összetétel, színes nemzetiségi kultúra és hagyományörzés - jó termőföldi és éghajlati adottságok a termék előállításához és a megújuló energiaforrások hasznosításához (pl. napenergia) - turizmust felkaroló szervezetek működése (Villány-Siklói Borút Egyesület, harkányi TDM)	GYENGESÉG - a településeken nincsenek közterületi rekreációs helyszínek - a központokra koncentrálódó turizmus miatt a periféria településein kevés a vendégek számára az időtöltési-, költési lehetőség - szegregálódott települések - A vállalkozások közötti együttműködési szándék alig van jelen, a hálózatosodási törekvések alacsony szinten állnak - Kis mennyiségű helyi termék a piacokon
LEHETŐSÉG - Természeti turizmus erősítése a meglévő természeti értékekre alapozva - Diverzifikációra ösztönzés: a különböző szférákban érdekelt vállalkozások, őstermelők motiválása, hogy alternatív, az aktuális piaci igényekhez igazodó jövedelemszerzési lehetőségeket keressenek, bővítsék szolgáltatásaikat - Önfoglalkoztatás vagy kiegészítő jövedelemszerzés helyi termékek termelésével - Kapcsolódás a működési terület Centrum településeinek turisztikai kínálatához	VESZÉLY - a térség leszakadása felgyorsul az öregedő népesség, az elvándorlás, a szegénység növekedése miatt - a jövedelmezőségi és hitelezési nehézségek miatt csökkenhet a pályázati hajlandóság - A meglévő természeti értékek és épített örökség állapota, állaga romlik a kihasználatlansága miatt - A fiatal korosztály elvándorlása az elégséges anyagi egzisztenciát biztosító munkalehetőségek hiánya miatt

8. A stratégia beavatkozási logikája

8.1 A stratégia jövőképe

A cél egy olyan stratégia megalkotása és végrehajtása, amely által a lefedett térség fejlettségében eltérő két régiója közti különbség jelentős mértékben csökken, a helyi termékeken, szolgáltatásokon és tradicionális értékek megőrzésén, azok turisztikai hasznosításán alapuló gazdaság megteremtí a minőségi élet alapjait, gátat szab a népességfogyásnak és elvándorlásnak, felzárkózási lehetőséget biztosít a hátrányos helyzetű célcsoportok számára is, az élénkülő gazdasági partnerségi kapcsolatok tovább erősödnek, valós gazdasági eredményeket felmutatva hozzájárulnak a célok megvalósításához.

Az elkövetkezendő évek talán legfontosabb célkitűzése a foglalkoztatás növelése. Ennek érdekében szükséges a feldolgozott helyi termékek mennyiségi és minőségi növelése, ezzel párhuzamosan a térségben elérhető szolgáltatások számának gyarapodása. Mindezek jelentik az alapot ahhoz, hogy a termékelőállításba és szolgáltató szektorba bekapcsolódva ösztönözzük a vállalkozások alapítását és/vagy diverzifikálását és kiegészítő jövedelemszerzésre ösztökljük a helyben élőket pl. őstermelői tevékenység végzésével.

A lakosság identitástudatának fokozása érdekében kiemelt figyelmet kívánunk szentelni a civil szerveződések erősítésére. A különböző önszerveződő szervezetek, alapítványok alkalmasak arra, hogy a térség értékeit ápolva megőrizték a történelmi, néprajzi, kulturális, vallási hagyományainkat, így járulva hozzá a nemzetiségek békés egymás mellett élésének propagálásához, a társadalmi befogadás elősegítéséhez.

Az Európai Unió által megfogalmazott klímavédelmi alapelvekhez kapcsolódva pályázati felhívásaink kiemelten támogatni kívánják a megújuló erőforrások alkalmazását vagy olyan fejlesztések elindítását, amely a hagyományos, autentikus, a régiókra jellemző, a helyi természeti erőforrásokat fenntartható módon alkalmazó gazdálkodási technikák megőrzését vagy újjáélesztését tűzik ki célul.

Az illetékességi területünkön élő, nagyszámú hátrányos helyzetű lakosság életminőségének javulását szeretnénk elérni azáltal, hogy a célcsoport foglalkoztatását felvállaló partnereinket előnyben részesítjük a támogatási kérelmek értékelése során, hogy segítsük az érintetteket a munkaerőpiacra történő belépésben.

A természeti értékeink, építészeti örökségünk védelme, állagmegóvása érdekében törekszünk arra, hogy azok eredeti állapotát megőrizve turisztikailag hasznosíthatóak legyenek, így forrást biztosítva fenntarthatóságukhoz.

A térség lakosságának általános egészségügyi állapota – a régió hátrányos helyzetéből következően – az országos átlag alatti. Ebből következően támogatni kívánjuk azon kezdeményezéseket, amelyek az egészséges életmód népszerűsítését tűzik ki célul.

A fenti alapelvek összességében azt a célt szolgálják, hogy csökkenjen az illetékességi területünk két régiója közti gazdasági és társadalmi különbség, növekedjen az elérhető munkahelyek száma, fokozódjon a munkavállalási hajlandóság. Ugyanis a foglalkoztatás növelése jelenti az alapot ahhoz, hogy a térség lakosságának életkörülményei összességében javuljanak, amely által megtartható vagy kismértékben növelhető a lakosságszám, elérhető az elvándorlás tendenciájának jelentős mérséklése és a társadalmi-szociális különbségek, ellentétek visszaszorításával a hátrányos helyzetű célcsoportok befogadása, integrációja felgyorsítható.

8.2 A stratégia célhierarchiája

A legfontosabb célok:

- a vidéki térségekben a mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése;
- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;
- megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten;
- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;
- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése;
- kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása.

A célok kiválasztását az indokolja, hogy a lefedett illetékességi területet alapvetően kétpólusú, gazdasági-társadalmi fejlettségében eltérőek. Ezt a különbözőséget célirányos fejlesztéspolitikával csökkenteni kell. Amíg a Siklói járás településein a turisztikai ágazat komoly hagyományokkal bír, logisztikai kiépítettsége kielégítőnek mondható, addig a Sellyei járás és összességében az Ormánság eddig még kiaknázatlan, turisztikai szempontból hasznosítható lehetőségekkel rendelkezik, tehát a gazdasági fejlődés motorja lehet.

1. A vidéki térségekben a mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése: A foglalkoztatás növelése kiemelt stratégia célunk. Ennek eléréséhez szükséges a vállalkozások alapításának ösztönzése és olyan termékelőállítási, szolgáltatásfejlesztési ötletek támogatása, amelyek piacképesek, jelentős bevételt generálnak, így megteremtődik a finanszírozási alapja a munkaerő felvételének vagy legalább megtartásának, az önfoglalkoztatás elindításának. Emellett fontos, hogy a vállalkozások diverzifikálják tevékenységeiket, hogy kevésbé legyenek érzékenyek az elmúlt években tapasztalható gazdasági recesszióból vagy a covid járványból fakadó negatív hatásokra.
2. Helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése: A HACS illetékességi területén a turizmus kiemelt szerepet játszik. Ahhoz, hogy a vendégéjszakák száma növekedjen és a szektor bevételei gyarapodjanak, olyan produktumok előállítását, szolgáltatásokat kell támogatni, amelyek alkalmasak arra, hogy a térségbe látogatók minőségi élményt kapjanak. Emiatt szükséges ösztönözni a feldolgozott, élelmiszer vagy kézműves késztermékek előállítását, a turizmushoz kapcsolódó, különböző ún. kiegészítő szolgáltatások végzését.
3. Megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten: A felhívásaink kiemelten kívánják támogatni a megújuló energiafelhasználást, a környezetbarát technológiák alkalmazását, az energetika hatékonyság javítását. Ugyanezen koncepció mentén - kapcsolódva az Ős-Dráva Program alapvetéséhez – törekszünk megőrizni a természeti környezet eredeti állapotát olyan fejlesztések által, amelyek a természetközeli turizmuson alapulnak vagy olyan gazdálkodási technológiákat alkalmaznak, amelyek alkalmazkodnak a helyi viszonyokhoz, így kevésbé terhelik meg a környezetet, csekélyebb erőforrás igényűek (pl. tradicionális termékelőállítási módok).
4. A vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése: A helyi vállalkozások erősítése, továbbfejlesztése, a további, munkahelyteremtő vállalkozások alapítása alapozza meg a népesség elvándorlásának mérséklését, a helyben maradási szándék fokozását. Ehhez kapcsolódóan a településkép renoválása a lakhatási körülmények minőségi javulását

eredményezi, amely szintén fontos ahhoz, hogy a helyben élők jobban kötődjenek lakóhelyükhöz, a jövőt a térségben képzeljék el.

5. **Közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése:** A civil szervezetek tevékenységének fokozása jelenti az alapját a közösségi élet erősítésének, amely alatt többek között értjük a hagyományőrzést, a tömegsportot, a történelmi, néprajzi, vallási hagyományok ápolását. Felhívásaink támogatják az olyan közösségi terek létrehozását vagy infrastruktúrájának fejlesztését, amelyek alkalmasak a kulturális vagy szabadidős tevékenységek végzésére, ezáltal segítik elő a közösségi összetartozás fellendítését. Az épített örökség megóvása szintén kiemelt célunk, amely alatt értjük a történelmi építészeti emlékeket és a hagyományos paraszti építkezés jegyeit magán viselő objektumokat, lakóházakat. Ezen helyszínek felújítását úgyszintén támogatjuk, mert turisztikai hasznosításukban hatalmas potenciál rejlik, illetve szintén helyszínei lehetnek minőségi közösségi programoknak.
6. **Kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása:** A támogatási kérelmek értékelése során előnyben részesítjük azon partnereinket, akik a hátrányos helyzetű célcsoportok foglalkoztatását vállalják a fenntartási időszakban. Emellett külön felhívást jelentetünk meg annak érdekében, hogy a olyan táborok szervezését támogassuk, amelyek minőségi és tartalmas kapcsolódást biztosítanak a célközönség számára és erősítsék identitástudatukat, megismerkedhessenek jó példákkal, ezáltal könnyebben integrálódjanak a társadalomba. A rendezvények megvalósításánál előnyt élveznek azon kedvezményezettek, akik a térségben élő nemzetiségek kultúráját mutatják be a programelemek által – ezáltal kölcsönösen népszerűsítve a különböző népcsoportok hagyományait, így erősítve a békés egymás mellett élést - , illetve az ingyenesen látogatható események a hátrányos helyzetű, szegényebb rétegek számára is elérhetővé válnak.

8.3 Az indikátorok megadása

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége
Létrehozott munkahelyek száma	A fejlesztés eredményeképpen újonnan felvételre kerülő munkavállalóval(kkal) nő a kedvezményezett által foglalkoztatottak létszáma	3 fő
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósuló rendezvények száma	8 db
Új vagy fejlesztett termékek/szolgáltatások száma	A projekt keretében beszerzett eszközök száma	20 db
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	15 db
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	10 db
Fejlesztéssel érintett civil szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	10 db

9. Cselekvési terv

9.1 Az intézkedések leírása

1) Az intézkedés megnevezése: **1. Civil szervezetek tevékenységének és a tradicionális értékek megőrzésére irányuló fejlesztések támogatása**

2) Specifikus cél:

- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése

3) Indoklás, alátámasztás:

Az illetékességi területünkön a különböző, főként a hagyományőrzést, a kultúra ápolását, a sportolás népszerűsítését felkaroló civil szervezetek száma gyarapodást mutat. Ugyanakkor a tevékenységük minőségében még nem kielégítő, illetve a ténylegesen aktív szervezetek száma viszonylag kevés, eszközállományuk elavult, hiányos. A lakosság körében nagy igény mutatkozik a hagyományőrzésre, a szabadidős sportok űzésére, hiszen a tradicionális értékek ismerete hiányos, az identitástudat alacsony mértékű, a népesség általános egészségügyi állapota nem kielégítő. A meglévő szervezetek működésének ösztönzése mellett az új non-profit szervezetek alapításával is javulás érhető el a fent részletezett szempontok tekintetében.

Akcíocsoportunk illetékességi területén a kulturális-, táji- néprajzi-, történelmi- és vallási értékek nagyszámban fellelhetők, néprajzi- kulturális örökség gazdagságát a nemzetiségi vegyes összetétel színesíti. Megjelenítésük, ismertségük mozaikszerű képet mutat, turisztikai szempontú hasznosításuk a valós desztinálódás eszköze. A látogatók többsége többnyire csak az olyan frekvenciát helyszíneket ismeri, mint a siklósi vár vagy a máriagyűdi templom és zarándokhely, a központi településektől távolabb eső térségben lévőket kevésbé vagy egyáltalán nem. A turisztikai szolgáltatók részéről igény mutatkozik az egyes programcsomagok összeállításban olyan megtekinthető, meglátogatható helyszínek iránt, amelyek színesítik a programkínálatot, hozzájárulnak a célközönség bővíthetőségéhez. Elsősorban az ormánsági régióban találhatóak olyan helyszínek (pl. az egyedülálló festett kazettás, református templomok, a Dráva holtágai és horgásztavai), amikben jelentős turisztikai potenciál rejlik, de kihasználtságuk szegényes. A fenntarthatóság és látogatottság növelését elősegíti, ha ezen értékek közvetlen környezetében aktív foglalkozások helyszínei is kialakításra kerülnek, amely által a lakosság és látogatók programhoz kötötten több időt tudnak eltölteni a helyszíneken.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

A civil szervezetek a legalkalmasabbak arra, hogy a tradicionális értékeket, a hagyományőrző tevékenységet továbbörökítsék, megismertessék a térség lakosságával, az ide érkező turistákkal, az előadó művészeti tevékenység által bővítsék a régió rendezvényeinek programkínálatát, emeljék azok színvonalát, erősítsék a helyi identitástudatot. A szabadidős sporthoz kapcsolódó szervezetek tevékenysége által széles körben népszerűsíthető az egészséges életmód, javulás érhető el az életkörülmények tekintetében, amely tevékenység elősegítése érdekében szintén indokolt forrást biztosítanunk. Az intézkedés hozzájárul a települések vendégváro hangulatának emeléséhez.

Az intézkedés területünk kulturális-, táji- néprajzi-, történelmi- és vallási értékei megőrzését segíti, növelni azok ismertségét, látogatottságát, marketingjét, hozzájárulva ahhoz, hogy turisztikai hasznosításuk révén bevételt generáljanak az üzemeltetőknek. A jövőbeni projektek által az eddig „fehér foltnak” tekinthető tájegységek helyszínei is megnyílhatnak az ide látogatók előtt, szolgáltatásuk színvonala emelkedik, aktív részvétel lehetősége nyílik.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

célterület 1: Az intézkedés működő vagy a pályázat benyújtásáig bejegyzett, a térség tradicionális értékeinek ápolását, a tömegsport és az egészséges életmód népszerűsítését, hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének javítását célzó tevékenységeket végző civil szervezetek támogatását célozza meg.

célterület 2: Támogatható az illetékességi területhez tartozó tájegységek hagyományaira, jellemző néprajzi-, kulturális-, vallási-, gazdálkodási, természeti értékeinek renoválására, megőrzésére irányuló beruházások (tradicionális parasztházak és gazdasági épületek, tájházak és tájszobák, templomok, kiránduló helyek, köztéri helyszínek, stb.). A fejlesztéssel látogatók fogadására alkalmas helyszínek jönnek létre, amelyek turisztikailag is hatékonyabban hasznosíthatóak.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek.
- használt eszközök, gépek, berendezések beszerzése;
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- motorral hajtott légi, vízi járművek, szárazföldi személy- és tehergépjárművek beszerzése
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése;
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- képzés(ek) szervezése és megtartása;
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás;
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- ingatlan vásárlása
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- országos védelem alatt álló épületek és egyéb helyszínek
- magáncélú, lakófunkciót betöltő épület/épületrész
- bontott építőanyagok beszerzése, beépítése;
- ingatlan vásárlása.
- Amennyiben a megvalósítási helyhez tartozó település közigazgatási területén található múzeum, tájház, tájszoba, helytörténeti gyűjtemény stb. és megjeleníti ugyanazt az értékcsoporthoz, amely bemutatására a pályázat is irányul, abban az esetben a tervezett fejlesztésre támogatás nem adható
- TAO látvány – csapatsportok újszerűsítéséhez (labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, vízilabda, jégkorong, röplabda) kapcsolódó fejlesztések

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés a régió minden nemzetisége számára –beleértve a területünkön nagyszámban jelenlévő roma népességet- lehetőséget nyújt a hagyományőrző, kulturális tevékenység ápolásához, értékeiknek, tradícióinak megőrzéséhez, megismertetéséhez, az egészséges

életmódra törekvéshez és életkörülmények javításához. A támogatandó cél speciálisan az illetékességi terület értékeinek ápolásához kapcsolódik, a támogatás az illetékességi területen székhellyel vagy telephellyel rendelkező szervezetek számára érhető el. A kedvezményezett szervezetek –egyedi „LEADER-szerű” elemként- az információs hálózati tagság vállalása révén aktív együttműködésre kötelezettek az akciócsoporttal.

Az intézkedés elősegíti az illetékességi területen fellelhető, kulturális-, táji-, néprajzi-, történelmi-, vallási értékek megismertetését, felújítását. Kifejezetten térségi relevanciával bíró érték megőrzését támogatja, lehetővé teszi a természeti értékhelyek megújítását is, kötelezővé teszi az idegenforgalmi célzatú látogatók fogadását.

7) A jogosultak köre: A támogatás jogosultjai az illetékességi terület települési önkormányzatai, civil szervezetei és bejegyzett egyházai.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A támogatást igénylő civil szervezet alapszabályában vagy alapító okiratában szerepelnie kell az intézkedés szempontjából releváns valamely célnak
- Információs hálózati tagság vállalása
- Sportegyesület csak akkor részesülhet támogatásban, ha a beszerzésre került eszközök szabadidős sport jellegű felhasználását is biztosítja a lakosság számára.
- Legalább 1 db ismeretterjesztő leírást tartalmazó tétel megvalósítása (pl. információs tábla, kiadvány)
Nyitvatartás és látogatók fogadásának vállalása egész évben, minimum heti 12 óra időtartamban

9) Tervezett forrás:

- a) allokált forrás: 150 millió Forint
- b) a támogatás intenzitása: 95 %
- c) Támogatás minimum 200 000 forint, maximum 15 millió forint
- d) Hagyományos költségelszámolás

10) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) Kimeneti indikátorok:

Fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 5 db

Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 3 db

1) Az intézkedés megnevezése: **2. Kiegészítő gazdasági infrastruktúrafejlesztés**

2) Specifikus cél:

- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;
- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése;

3) Indoklás, alátámasztás:

A központok város/településfejlesztési törekvései alapvetően azok élıhetőségét javítják, ezzel mindenképp javul az érintett városok, falvak vendégváró arculata. Zömében nagyszabású projektekben jelennek meg ezek a fejlesztések, alapvetően a körzetközpontok jogosultak finanszírozásukra. Szükséges kisebb léptékű fejlesztések lehetőségének megteremtése annak érdekében, hogy nagyobb számban valósuljanak meg a turizmust segítő, abban résztvevő szereplők feltételeinek javítását eredményező, alapvetően önkormányzati infrastruktúrafejlesztések, melyek lehetővé teszik vagy ösztönzik ráépülő üzleti tevékenységek bővülését.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

Az intézkedés hatására növekszik azoknak az önkormányzatoknak/helyeknek a száma, ahol a látogathatóság, vendégvárás lehetősége javul, így javul a térség turisztikai tevékenységében belépés esélye.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

Támogatható a települések közterületein található, látogatható helyszínek és azok infrastruktúrájának felújítása, bővítése (sétányok felújítása, utcabútor, térkövezés, információs táblák elhelyezése, útvonal táblázások, közvilágítás, stb.)

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek.
- használt eszközök, gépek, berendezések beszerzése;
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- motorral hajtott légi, vízi járművek, szárazföldi személy- és tehergépjárművek beszerzése
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése;
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- zöldterületet érintő beruházás
- képzés(ek) szervezése és megtartása;
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- magáncélú, lakófunkciót betöltő épület/épületrész, nem a támogatást igénylő meglévő és/vagy új tevékenységéhez kapcsolódó
- bontott építőanyagok beszerzése, beépítése;
- ingatlan vásárlása
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- TOP Plusz programból már támogatásban részesített helyszín felújítása

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

A TOP Plusz nagyléptékű fejlesztéseket fogad be, alapvetően körzetközponti települések a kedvezményezettek. Jelen intézkedés kisebb léptékű projektméretet támogat, illetve a fejlesztés nem irányulhat olyan helyszín felújítására, amely a TOP Plusz programból részesült támogatásban.

Kiegészítő jelleg: A HACS által készített vonzerőleltárban nevesített attrakció közvetlen közelében, vagy ahhoz szervezesen kapcsolódó közterület (főtér, tér, turisztikai helyszín/épített örökség helyszín közvetlen környezete, megközelítését szolgáló közterület) fejlesztése: alkalmassá tétele a látogathatóság feltételeinek javítására.

7) A jogosultak köre:

A támogatás jogosultjai az illetékességi terület települési önkormányzatai.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Információs hálózati tagság vállalása
- legalább 1 db kötelező ismeretterjesztő leírást tartalmazó tétel megvalósítása (pl. információs tábla, kiadvány)
- A fejlesztendő helyszín környezetében szerepel a HACS által készített vonzerőleltárban nyilvántartott elem

9) Tervezett forrás:

- a) allokált forrás: 20 millió Forint
- b) a támogatás intenzitása: 95 %
- c) Támogatás minimum 200 000 forint, maximum 5 millió forint
- d) Hagyományos költségelszámolás

10) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) Kimeneti indikátorok:

Fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 4 db

1) Az intézkedés megnevezése: **3. Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása**

2) Specifikus cél:

- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése
- kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása.

3) Indoklás, alátámasztás:

A térségben növekvő tendenciát mutat a helyi gazdasági szereplőkhöz kötődő szolgáltatások száma és a helyi termékkör. Ezekben az elemekben komoly gazdasági és turisztikai potenciál rejlik, ugyanakkor a helyi lakosság és a régióba érkező látogatók számára még viszonylag szűk körben ismertek a helyi termékek és szolgáltatások, hiányoznak azok a rendezvények, amelyek segítenek azok megismertetésében.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

A régióban igény mutatkozik olyan rendezvények iránt, ahol a könnyűzenei és szórakoztató programok mellett a tradicionális értékek és a helyi termékek, a helyi fellépők, szolgáltatások kerülnek fókuszpontba. Az összességében nagyszámú látogatót vonzó rendezvények, fesztiválok kiváló alkalmat biztosítanak a helyi termékek és szolgáltatások megismertetéséhez, hozzájárulnak a marketingtevékenység erősítéséhez. A rendezvények alkalmasak arra is, hogy a hátrányos helyzetű célcsoporthoz tartozó roma népesség megismertesse kulturális örökségét, értékeit, a programelemek között az esélyegyenlőséget, társadalmi befogadást propagáló előadások jelenjenek meg, így segítve az érintettek integrációját.

A térség lakosságán és a térségbe látogatókon kívül azok a viszontértékesítők, piaci szereplők is közvetlenül találkozhatnak ezekkel a termékekkel, szolgáltatásokkal, akik a későbbiekben együttműködéseket tudnak kialakítani a helyi termelőkkel, szolgáltatókkal, bővítve ezáltal a helyi gazdasági kapcsolatokat. A térség turisztikai gócpontjai (mint például Siklós, Harkány, Villány) kiváló helyszínei lehetnek a promóciós rendezvényeknek.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

Az intézkedés támogatja a helyi kulturális, történelmi, néprajzi, nemzetiségi értékeket, az építészeti örökséget bemutató, a helyi identitástudatot erősítő, a helyi termékeket és szolgáltatásokat népszerűsítő és a hátrányos helyzetű célcsoportok integrációját segítő rendezvények megszervezését, ahol a tradicionális értékeket közvetítő produkciók vannak fókuszban.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek.
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése;
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- képzés(ek) szervezése és megtartása;
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás;
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- ingatlan vásárlása.
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- jelen felhívás keretein belül építési beruházás megvalósítására és eszközbeszerzésre nincs lehetőség
- kizárólag egy adott gazdasági társaság érdekeinek és termékeinek bemutatását célzó (pl. termékbemutató) rendezvény megvalósítása

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

A tervezett intézkedés esetében a kiegészítő jelleg, átfedés a VP egyetlen alintézkedése vonatkozásában sem áll fenn, mivel az a helyi tradíciókat bemutató, egyedi rendezvényeket támogatja, így lehatárolás nem szükséges.

7) A jogosultak köre:

A támogatás jogosultjai az illetékességi terület települési önkormányzatai, civil szervezetei és bejegyzett egyházai.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Rendezvényt támogatást igénylő csak a székhelye szerinti településen valósíthat meg.
- A rendezvényen legalább három helyi fellépő szerepeltetése kötelező
- Pályázó ügyfél biztosítja legalább három helyi termelő rendezvényen való ingyenes kitelepülését
- Pályázó ügyfél legalább egy viszontértékesítővel szándéknyilatkozatot köt a rendezvényen való részvétel kapcsán

9) Tervezett forrás:

- a) allokált forrás: 25 millió Forint
- b) a támogatás intenzitása: 95 %
- c) Támogatás minimum 200 000 forint, maximum 5 millió forint
- d) Hagyományos költségelszámolás

10) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) Kimeneti indikátorok:

Megvalósult rendezvények száma: 6 db

1) Az intézkedés megnevezése: **4. Esélyegyenlőséget javító táborok támogatása**

2) Specifikus cél:

- kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása

3) Indoklás, alátámasztás:

Akciócsoportunk egyik fontos céljának tekinti, hogy az illetékességi területünkön élő hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlősége javuljon. Jelen intézkedés elsősorban a fiatalabb célközönségét célozza meg, az óvodás- és iskoláskorú gyermekek körében kívánja megismertetni a térségi értékeket, hozzájárulva a helyi tradíciókhoz való kötődéshez, erősítve a helyben maradási szándékot.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

A táborozásban kedvezményezett, elsősorban fiatalok hátrányos helyzetű célközönség közvetlenül ismerheti meg a népi mesterségeket, a hagyományőrző fellépők által és a különböző előadók révén találkozhat a térség szerteágazó értékeivel a népzene át a történelmi, néprajzi hagyaték, kulturális örökséggel. A táborban lehetőséget kívánunk teremteni helyi termelők, kézművesek számára is a programokban való részvételre, ami által a fiatalok megismerkedhetnek a helyi termékekkel.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

Az intézkedés a helyi identitástudat erősítését és a tradíciók megismertetését megcélzó, többnapos, napközis vagy bentlakásos rendszerű táborokat kívánja támogatni. A programelemek összeállítása során törekedni kell arra, hogy azok lehetőség szerint a térség sokszínű értékeinek minél nagyobb szeletét mutassák be, döntő többségében hagyományőrző előadók, fellépők, oktatók által. Fontos, hogy a tábor helyszínén elérhetőek legyenek a helyi termékek.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek.
- használt eszközök, gépek, berendezések beszerzése;
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- motorral hajtott légi, vízi járművek, szárazföldi személy- és tehergépjárművek beszerzése
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése;
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- képzés(ek) szervezése és megtartása;
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás;
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- ingatlan vásárlása
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- országos védelem alatt álló épületek és egyéb helyszínek
- magáncélú, lakófunkciót betöltő épület/épületrész
- bontott építőanyagok beszerzése, beépítése;
- ingatlan vásárlása

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés legfőbb célközönségként speciálisan az akcióterületen található hátrányos helyzetű települések, falvak fiatalok lakosságát célozza meg, törekedve a helyi identitástudat erősítésére és így a társadalmi befogadás gyorsítására.

7) A jogosultak köre:

A támogatás jogosultjai az illetékességi terület kisebbségi önkormányzatai.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Kötelező programelem: a térség épített örökségi, kulturális, természeti értékeihez kapcsolódó előadás vagy túra lebonyolítása
- Legalább 2 helyi termelő termékmintáinak vagy promóciós kiadványainak bemutatása

9) Tervezett forrás:

- a) allokált forrás: 10 millió Forint
- b) a támogatás intenzitása: 95 %
- c) Támogatás minimum 200 000 forint, maximum 5 millió forint
- d) Hagyományos költségelszámolás

10) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) Kimeneti indikátorok:

Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 2 db

1) Az intézkedés megnevezése: **5. Helyi termékek, szolgáltatások és gazdasági tradíciók támogatása**

2) Specifikus cél:

- a vidéki térségekben a mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése;
- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;
- megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten;
- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése

3) Indoklás, alátámasztás:

A 2014-2020-as időszakban bővülés figyelhető meg a helyi termékek körének vonatkozásában, de még mindig jellemző a megfelelő minőségű helyi termékek alacsony száma. Ugyancsak megfigyelhető a hatékony értékesítéshez szükséges marketing hiánya. Mindemellett a térségre jellemző alapanyagokból, újszerű vagy tradicionális gazdálkodási módok alkalmazásával készült, helyi kézműves és élelmiszer jellegű termékek iránt növekvő igény mutatkozik, így indokolt további támogatási források biztosítása az előállítás ösztönzése érdekében.

A térség nem rendelkezik nagyszámú munkaerőt alkalmazó vállalkozásokkal, amelyek felszívják a munkanélküliséget, ezért helyi erőforrásokra lehet építeni a gazdaságfejlesztést. Az Akcióterület természeti adottsága és termelési kultúrája jó minőségű helyi termékek előállítását teszi lehetővé, melyek nem csak helyi lakosság, hanem a nagyszámú ide látogató turista asztalán is megjelenhetnek. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia több intézkedésével támogatta a helyi termékek előállítását. A támogatott, illetve önerőből megvalósított fejlesztésekből olyan árualap jön létre, mely teljesíti a piacra jutási feltételeket, azonban az értékesítési csatornák – különösen a turisztikai magterületen, ahol a legnagyobb a fizetőképes kereslet - szűkösek.

A sokszínű örökségünk részeként nagyszámban találhatóak a tradicionális népi, paraszti építészetet megtestesítő objektumok, melyek gyakran kapcsolhatók mezőgazdasági vagy iparos tevékenységekhez, összességükben alkalmasak a hajdanvolt életformák megismertetésére. A térség etnikai sokszínűségéből következően ezek az építészeti emlékek rendkívül változatos képet mutatnak, a magyar parasztságra jellemző építkezési módok mellett jelen vannak a sváb, horvát, szerb, roma nemzetiségek sajátos architektúrái is. A főként gazdasági funkciót betöltő épületek tradicionális termelési ismeretekkel együttesen komplex megőrzése és kapcsolása a modern gazdasági tevékenységekkel segíti az értékek megmentését és üzleti hasznosulását. Szükséges az épületek értékmentése mellett a gazdasági tradíciók és előállítási módok megőrzése, egykori gazdálkodási helyszínek revitalizálása, új hasznosítási formákkal ötvözése. Az életformát is bemutató aktív gazdasági tevékenység az értékmentés mellett egyúttal turisztikai látványosság is, aktív látogató és vendégfogadó célpont és foglalkoztatási lehetőség jön létre.

A térségben az idegenforgalmi ágazat nyújtja a kitörés lehetőségét, az itt felhalmozott kapacitások ehhez megfelelő alapot nyújtanak. Az ágazat teljesítőképessége a vendégéjszakák száma alapján 30% körüli, az idegenforgalmi potenciál növelésével az ágazat teljesítménye térségi szinten nem fokozható, a meglévő vendégek itt tartózkodási idejét, visszatérő hajlandóságát és magasabb költségét kell elérni. Ehhez szükséges bővülnie a turisztikai magterületen kívüli, vendégek kiszolgálásához kapcsolódó feltételrendszer teljesítőképességének is. Ez a vendégek fogadását biztosító

magterületekről elérhető szolgáltatói helyszínek kínálatának bővülésével, változatosabbá válásával, a vendégközpontokba bejuttatható, környékben előállított fogyasztási és élvezeti cikkek kínálatának bővítésével érhető el. Egyrészt növelni szükséges a vendégek költségét realizálni képes termékek és szolgáltatások körét, a meglévők minőségét, másrészt az ellátásba bevonható helyi partnerek számát.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

A helyi termékek előállításában komoly gazdasági potenciál rejlik, a termelés és értékesítés növelése hozzájárul a helyi gazdaság erősödéséhez, munkahelyteremtésre ösztönöz. A kapcsolódó marketingtevékenység révén az intézkedés elősegíti a helyi lakosság tudatformálását, a rövid ellátási lánc szervezését, a helyben termelt élelmiszerek népszerűsítését, a fogyasztás növekedését. A termelési kapacitás bővítése és a minőségi termékek támogatása által a térség speciális, helyi termékei számára külső piaci lehetőségek is megnyílnak, ami további bevételt generál a termelők számára. A kapcsolódó piacra juttatási tevékenység elősegíti a marketing arculat kialakulását, a helyi lakosság tudatformálását, a rövid ellátási lánc szervezését, a helyben termelt élelmiszerek népszerűsítését, a fogyasztás növekedését.

A tradicionális építészeti emlékek felújításával az intézkedés hozzájárul a térségi tradíciók, értékek megőrzéséhez. Ösztönzőleg hat a fenntartható tájhasználat alkalmazására, népszerűsíti a hagyományos termelési és gazdálkodási módokat.

Az intézkedés során létrejövő fejlesztésekkel meglévő szolgáltatások színvonala emelkedik, új tevékenységek létrehozásával új szolgáltatási formák jönnek létre. Az intézkedés nem specifikálódik kifejezetten helyi értékek hasznosításához, de prémium jellegű szolgáltatási bővüléssel a térség turisztikai brandjéhez is hozzájárulunk. Összességében a vendégek helyben költési lehetősége, a lakossági ellátás és az ágazati össztermékben a helyi gazdaság részesedése növekszik.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

Célterület 1: Támogatás vehető igénybe alaptermék termeléséhez vagy helyi termékek alaptermékből való előállítására és hozzáadott értéket növelő sajátos terméké történő feldolgozására, vagy helyi kézműves termék előállításához és/vagy helyi termékek piacra jutását szolgáló kereskedelmi-, reklám célokat szolgáló tevékenységekhez.

Célterület 2: Támogatás vehető igénybe helyi termékek elkülönített árusítását biztosító bolt-sarkok vagy a helyi termékek árusítására fókuszáló termék boltok kialakítását, önálló bemutató vagy árusító pavilon létrehozását szolgáló építésre, az árusításhoz szükséges tárgyi eszközök beszerzésére.

Támogatható a kapcsolódó marketing tevékenység.

Célterület 3: Az intézkedés támogatja az akciócsoport területén korábban ismert, tradicionális mezőgazdasági termelési vagy kézműves-kisiparos mesterség és életforma bemutatását szolgáló épületrészek hagyományőrző felújítását, a tradicionális eszközállomány gyűjteményes bemutatását, a választott termék előállításához szükséges modern eszközállományt, valamint a bemutatáshoz szükséges látogatókat szolgáló építmények kialakítását. Támogatható a bemutató gazdaság területén belül szálláshely kialakítása.

Célterület 4: Támogatható továbbá már működő szolgáltatások minőségi fejlesztése vagy új szolgáltatások létrehozása (vendéglátás, szépségápolás, alacsony kategóriás szálláshelyszolgáltatás, kiskereskedelem, utazásszervezési- személyszállítás, programszervezés, előadó-művészet, kiadvány és média szolgáltatás, takarítási- zöldfelület kezelés, elektronikai és háztartási kisgépjavítás, stb.).

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek.

- használt eszközök, gépek, berendezések beszerzése;
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- motorral hajtott légi, vízi járművek, szárazföldi személy- és tehergépjárművek beszerzése
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése;
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- képzés(ek) szervezése és megtartása;
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás;
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- magáncélú, lakófunkciót betöltő épület/épületrész
- bontott építőanyagok beszerzése, beépítése;
- ingatlan vásárlása.
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai

Támogatási jogosultságok megvásárlása

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedéshez kapcsolódóan tevékenységüket melléktevékenységként, nem főállásban végző termelők is pályázhatnak, így elkülönül azon felhívásoktól, amelyek termék-előállítását támogatnak, de elvárás a főállású státusz. A lehatárolást továbbá az biztosítja, hogy jelen intézkedés speciálisan a LEADER Helyi Akciócsoport illetékességi területén megtermelt alaptermék-ből előállított feldolgozott, élelmiszer jellegű és kézműves termékek értékesítését megvalósító helyi termék boltokat, boltsarkokat támogatja, illetve Információs Hálózati tagsági kötelezettséget ír elő. A támogatás magánszemélyek számára is igényelhető, akik a fenntartási kötelezettség kezdetekor alapítják meg a tevékenység végzéséhez szükséges vállalkozási formát, továbbá kézműves- és szállás-tevékenységek is engedettek. További lehatároló tényező, hogy kizárólag az illetékességi területen fellelhető építészeti tradíciókhoz, termelési és gazdálkodási módokhoz kapcsolódó fejlesztés támogatható.

Az intézkedés eltér a kisüzemek támogatása kiírásától annyiban, hogy kezdő és a tevékenységet nem főállásúként végző, illetve a 3000 EUME üzemméretet vagy árbevételt el nem pályázó is jogosult.

7) A jogosultak köre:

Mikrovállalkozások (Egyéni cég, őstermelő, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság, egyéb szövetkezet, szociális szövetkezet, betéti társaság, egyéni vállalkozó, egyéb önálló vállalkozó), illetve adószámmal rendelkező és nem rendelkező magánszemély.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Pályázó ügyfél a HACS illetékességi területén lakóhellyel, székhellyel, telephellyel vagy fióktelephellyel rendelkezik
- Információs hálózati tagság vállalása
- Projektgazda vállalja legalább egyféle helyi termék előállítását vagy szolgáltatás végzését
- Projektgazda vállalja, hogy bolt, boltsarok és egyéb értékesítést szolgáló létesítményben a - termékleltárban szereplő árucikkek fajtája, típusa alapján - legalább egyféle helyi terméket árúsít.

9) Tervezett forrás:

- a) allokált forrás: 310 millió Forint
- b) a támogatás intenzitása: munkahelyteremtés nélküli projekt esetén 60 %, munkahelyteremtés vállalás esetén 75 %
- c) Támogatás minimum 200 000 forint, maximum 15 millió forint
- d) Hagyományos költségelszámolás

10) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) Kimeneti indikátorok:

Új vagy fejlesztett termékek/szolgáltatások száma: 20 db

Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma: 15 db

Létrehozott munkahelyek száma: 3 db

9.2 Együttműködések

a) Térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása

Megelőző időszakban a HACS részvételével megvalósított térségek közti együttműködési projektek a zarándoturizmus és a bormarketing területén hoztak létre továbbfejlesztésre alkalmas alapokat. A projektekben együttműködő partnerség fennmarad, további fejlesztési fókusz-területek és együttműködési szándékok fogalmazódtak meg.

1. Térségi borturisztikai fejlesztések – a borvidéki szolgáltatók egyéni vállalkozói fejlődése, a borászati és turisztikai ágazat prosperálása a borvidéki lehatárolásoknak megfelelő közösségi marketing szervezetek aktív szervező tevékenységével működik, ennek a szervező erőnek a térségek közti koordinált együttműködése tud versenyelőnyöket biztosítani a vállalkozói partnereknek. A HACS segítségével mind a vállalkozói partnerek forráshoz juttatása történhet meg, mind pedig olyan fejlesztési elemek megvalósítása, melyek a partnerséget vállaló térségek stratégiai kapcsolódását erősítik. A konkrét fejlesztési elképzelések, a konzorciumi partnerek kiválasztása további előkészítést igényel, függ a marketing szervezetek által elérhető egyéb pályázatok előrehaladásától és célzott tartalmától is. Ide tartozó elemek lehetnek például a belső stratégiai dokumentumok készítése, ezáltal azok összehangolása, marketing fejlesztések összhangba hozása, piaci szegmensek feltárása, szinergikus kapcsolati lehetőségek erősítése.

Térségen belüli együttműködő partner a Villány-Siklós Borút Egyesület. Fejlesztési célok: a térségi gasztro- és borturizmus fejlesztéséhez kapcsolódóan szakmai utak, képzések szervezésre, információs táblák elhelyezése, a borút partnereinek részére telefonos applikáció fejlesztése, promóciós kisfilm készítése.

2. Kulturális hálózatok fejlesztése – főképp megyei kitekintésben a történelmi, néprajzi hagyatékokra és kulturális alapokra épülő tematikus kapcsolatok, útvonalak adta lehetőségekre épülő szervezeti és infrastrukturális fejlesztések prognózisa annak érdekében, hogy a működő turisztikai tevékenység élménylehetőségei bővüljenek, új attrakciók fejlesztése összhangban a magasabb szintű tervezési célokkal (Baranya Megye

Turizmusfejlesztése), kiegészítve az annak megvalósítását segítő, alapvetően TOP-fejlesztésekkel fejlődő térségi hálózatokat.

Az projekt a dunántúli régió 6 LEADER egyesületének együttműködésével valósulna meg.

Fejlesztési célok: a térségi attrakciók, látnivalók összehangolt összegyűjtése, nyomdai kiadvány vagy webes adatbázis elkészítése.

b) Egyéb együttműködések megvalósítása:

A HACS munkaszervezet nem tervez egyéb együttműködést a tervezési időszakra.

9.3 Kommunikációs terv

A HACS külső kommunikációjának elsődleges célcsoportját az Akcióterületen lakhellyel, székhellyel vagy telephellyel rendelkező potenciális pályázók (önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozók, őstermelők és kézművesek) jelentik. Közvetett célcsoportot képeznek azok, akik részesülhetnek a megvalósuló projektek eredményeiből, vagy éppen a keresleti oldalt jelentik egy újonnan létrejött kínálati termék, szolgáltatás esetén (a helyi és térségen kívüli lakosság minden korcsoportból, a turizmus lánc szolgáltatói - éttermek, szállásadók, stb.)

A Kommunikációs terv alapvető célja, hogy a Helyi Akciócsoport kommunikációs tevékenységéhez megadja a szükséges általános szabályokat és kereteket. A kommunikációs terv feladata továbbá, hogy kijelölje a kommunikációs rendszer kiépítésének irányát, továbbá meghatározza a kommunikációs tevékenység összehangolt működtetésének és folyamatos fejlesztésének kereteit.

A kommunikáció célja a Helyi Akciócsoport és a Helyi Fejlesztési Stratégia megismertetése. A célcsoport (érintettek) számára nyújtott előnyök, kapcsolódási lehetőségek feltárása. A megvalósítás során keletkező kockázatok, veszélyek és hátrányok bemutatása. A jó kommunikáció (jól megszerkesztett anyagok, informatív rendezvények) segítik a potenciális kedvezményezetteket, hogy átlássák és megértsék a HFS-t, a pályázati folyamatot és a kiválasztás szempontrendszerét, amely hozzájárul ahhoz, hogy jó minőségű pályázatok szülessenek.

Az egyes kommunikációs eszközök más és más célcsoport, érintetti kör számára jelentenek hatékony formát. A potenciális projektgazdák esetében elengedhetetlen a személyes kontaktus, míg a szélesebb nyilvánosság eléréséhez vagy figyelemfelkeltéshez személytelenebb formák is alkalmazhatók. Kommunikációs eszközök.

Internet: folyamatos, naprakész online kommunikáció a www.dbhte.hu és a www.videkunkkincsei.hu honlapon, valamint a dbhte@gmail.com címen keresztül.

Hirdetőtábla és kiállító polcok működtetése a szervezet irodájánál az aktuális írott információk, valamint a helyi élelmiszer - kézműves termékek és szolgáltatások részére.

Helyi média: helyi lapok, helyi TV, rádió.

Képzés és együttműködés: workshopok, tanulmányutak, képzések.

Rendezvények, események helyben és decentralizált helyszíneken.

Prospektusok, brossurák, naptárak, jegyzetömbök az akcióterületről, a HFS-ről és a HACS-ról.

HACS találkozók: elnökségi ülések, közgyűlések, tematikus megbeszélések.

A külső kommunikáció minimum feltétele a potenciális kedvezményezettek hozzáférése a pályázatokkal kapcsolatos dokumentumokhoz és információkhoz, a HFS megvalósításának helyzetével és az elért eredményekkel kapcsolatos tájékoztatáshoz és a HACS-csal kapcsolatos hírekhez. A HACS dokumentumainak őrzési helye 7800 Siklós, Köztársaság tér 8. Személyes kontaktusra az elérhetőségeken meghirdetett munkaidőn belül mód van. A HACS-ot működtető Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete internetes honlapján is eleget tesz beszámolási, nyilvánossági kötelezettségének. A helyi közösségnek visszacsatolási lehetősége van a HACS

elérhetőségein keresztül. Az írott formában tett észrevételek iktatásra kerülnek és döntéshozói szint elé kerülnek.

A kommunikáció megszervezésének felelőse a HACS munkaszervezete, irányítási és felügyeleti jogkörrel a szervezet döntéshozói köre él. A rendelkezésre álló humán erőforrást elsősorban a munkaszervezet alkalmazottai jelentik, de a HACS külső szakértőket és önkénteseket is bevonhat a tevékenységbe a feladat nagyságától és jellegétől függően. A kiválasztott projektgazdák kötelesek lesznek kommunikálni projektjükhöz kötődő arculati elemeket, mellyel hozzájárulnak a HACS és a HFS nyilvánosságához.

A HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenységek ütemterve három fő egységre tagolódik. Az első rész a HFS előkészítését és kidolgozását foglalja magába. A kommunikáció célja ebben az esetben a lehető legszélesebb társadalmi kör elérése, megszólítása és véleményre bírása. A közösségi alkotó aktivitás életre hívása és szinten tartása folyamatos oda-vissza információáramlásra alapul. A kommunikáció második ütemét a HFS megvalósításának időszaka adja. Ekkor a legfontosabb a pályázati kritériumok és kiválasztási szempontrendszerek információinak eljuttatása a potenciális pályázókhoz, illetve tisztázni a nehezen érthető szakmai követelményeket. A harmadik ütemben az elért eredmények, a megvalósult projektek és a HFS indikátorok kifelé történő kommunikálása szükséges annak érdekében, hogy a jó példák elterjedjenek, a keresleti oldal találkozhatson a piacra belépő új termékekkel, szolgáltatásokkal.

A kommunikációs tevékenység finanszírozása a HACS munkaszervezet működési költségvetésén alapul. Az első évtől szükség lesz a tevékenység finanszírozására, mivel az induló programozási időszak miatt meg kell ismertetni a helyi szereplőkkel az új programozási információkat, valamint ekkor az animációs tevékenység is intenzívebb. Nagyjából egyforma kiadással számolunk a tervezési időszak minden évére. A programozási időszak végén is szükség van kommunikációs tevékenységre, mivel ekkor készülhetnek el olyan kiadványok, amelyek hosszú távon szolgálják az Akcióterület eredményeinek hirdetését. A HACS a működési forrásain belül maximum 0,5% arányban tervez elkülöníteni kommunikációra fordítható költségeket.

9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek

A térség turisztikai tevékenysége 3 fő attrakcióra épül, melynek külső környezetébe tartoznak a LEADER program alapján megvalósuló projektek: Harkányi gyógyfürdő, Siklói vár és a Villány-Siklós borvidék. A térség turizmusához kapcsolódó szakmai és üzleti partnereknek a Dél Baranya Határmenti Települések Egyesülete Helyi Akciócsoport a LEADER programjához kapcsoló helyi felhívások lehetőségein túl a közösségi marketing területén tud segítséget nyújtani oly módon, hogy továbbfejleszti a már működő Információs Hálózatát, amely egy egységes adatbázisba kívánja összegyűjteni a helyi termékeket/szolgáltatásokat és kulturális értékeket.

A Vidékünk Kincsei projekt hátterét jelenti, hogy a tervezési területünkön a pályázati célterületeken keresztül növelni kívánjuk a térségi helyi gazdaságban szerepet vállalók sorát: pályázati támogatásokkal minél több olyan fejlesztést kívántunk segíteni, melyek értékesíthető anyagi javakat állítanak elő, vagy szolgáltatásokat tartanak fenn. A LEADER Akciócsoport az Információs Hálózat keretében összegyűjti az egyes partnerek kapacitásait, a hozzá szükséges menedzseri tevékenység révén hirdeti azokat, elérhetővé teszi minden érdeklődő számára a www.videkunkkincsei.hu oldalon. Az így együttesen kezelt adattömeg termékek és szolgáltatások vegyes kínálatát adja. A helyi felhívásokban megfogalmazott „Információs Hálózati tagság” elvárás a kedvezményezetteket bevonja ebbe a piacszervezést, piacra jutást segítő alkalmazásba, hozzájárul az egyéni beruházások jövedelmezőségének növekedéséhez és a szinergiák kiaknázásához. Az egységes helyi

termék/szolgáltatás adatbázis azért létfontosságú, hogy a térségbe érkező turisták vagy helyben élők néhány kattintással, könnyedén jussanak információhoz, hol, mikor és mennyiért tudnak vásárolni minőségi helyi termékeket, igénybe venni helyi szolgáltatásokat.

Összefoglalva a HFS egyik fő célkitűzése a helyi gazdaság erősítése, amely a HACS tervei alapján két segítséget kap:

- pályázatok révén az ügyfeleink számára nyújtott fejlesztési támogatás
- piacra jutást és marketing tevékenységet segítő rendszer fejlesztése, vagyis az Információs Hálózat

Az Információs Hálózat kialakításának első lépése volt, hogy egy internetes honlapon mindenki számára lehetőséget biztosítottunk termékeinek, szolgáltatásainak népszerűsítésére. A honlap elkészítését, fenntartását a LEADER Akciócsoport a működési forrása terhére non-profit módon finanszírozza, mert a hálózati tagokkal kötött szerződés nem tartalmaz tagdíjat. A tervezett fejlesztés forrásigénye bruttó 5 millió Ft, a támogatási intenzitás: 100%. A Vidékünk Kincsei projekt által magasabb szintre helyeződik a helyi gazdasági kapcsolatok szervezése, eljut arra a szintre, hogy az Információs Hálózati tagok finanszírozni tudják a rendszer fenntartását.

Szükséges ezt a bázist tovább fejleszteni a kor információs – technológiai követelményeinek megfelelően aktív kapcsolati elemekkel. A tervezett tevékenységek kiterjednek az elavult honlap modernizálására, az adatbázist frissítésére, továbbá okos telefonos böngészésre alkalmassá tételre. Ezen kívül egy telefonos applikáció-fejlesztéssel a bevitt partner-adatok „kínál” besorolását össze kell kapcsolni az érdeklődők „keresés” állapotával.

A projekt elsősorban a „helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése” és a „közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése” HFS specifikus célokhoz kapcsolódik, megoldási javaslatot kínálva a „A vállalkozások közötti együttműködési szándék alig van jelen, a hálózatosodási törekvések alacsony szinten állnak” SWOT gyengeségre.

10. Monitoring és értékelési terv

10.1 Monitoring

A HACS a monitoring feladatait az alábbi rendszer szerint tervezi ellátni:

A monitoring eljárás során ellenőrzi a projekt megvalósulás valódiságát, működőképességét, a tervezett indikátorok teljesítését, társadalmi és gazdasági hatások létrejöttét, különös figyelemmel az uniós célkitűzések eléréséhez. Az egyesület ezekre a kötelezettségekre már a pályázatkészítési szakaszban felhívja a pályázók figyelmét. A döntéshozatali szakaszban az akciócsoport ezeket a vállalatokat is vizsgálja majd. A projekt megvalósítási szakaszban az akciócsoport folyamatosan támogatja személyre szabott tanácsadással, kör e-mailekkel, honlap bejegyzésekkel, illetve tájékoztató fórumok szervezésével a projektgazdákat. Az egyes LEADER projektek lezárásakor az egyesület bekéri a projekt leírásokat és képeket a megvalósult fejlesztésről, továbbá engedélyt kér a honlapon

való

közzétételhez.

A HFS sikeressége a térségi kiegyenlítődés növekedésében és a belső leszakadás mérséklésében fejeződik ki. Alkalmazott hatásmutató a HACS által szervezett hálózati partnerség bővülése. Az eredmények legfőbb mutatói a programhoz által létrejött foglalkoztatás bővítés, illetőleg a közösségi

fejlesztésekkel elérték száma. Az indikátorok definiálása a célok meghatározásánál és az intézkedés leírásoknál megtörtént.

A programmal kapcsolatos fő mutatószámok:

- kifizetett állami támogatás mértéke
- program során megvalósult foglalkoztatás bővülés (új fő- és részmunkaidős foglalkoztatás)

Intézkedési szinten gyűjtött fő adatok:

- projektek száma és a kifizetett támogatás mértéke
- foglalkoztatási hozzájárulás
- új vagy fejlesztett helyi termékek száma
- Információs Hálózati tagság bővülése

Projekt szinten gyűjtött fő adatok:

- kifizetett állami támogatás
- foglalkoztatási hozzájárulás, ezen belül hátrányos helyzetűek foglalkoztatásához hozzájárulás
- elért résztvevők, ebből hátrányos helyzetű lakosok száma
- megjelenés a HACs promóciós honlapján (www.vidékunkkincsei.hu);

A monitoring figyelembe veszi az esélyegyenlőségi, környezeti fenntarthatósági és innovációs szempontokat is. Az adatgyűjtés a pályázatok értékelésekor elkezdődik, a következő ütem a fizikai megvalósítás, utána évente egyszer a fenntartási időszak alatt.

Az adatok a projektdokumentációkból, a projektgazdáknak előírt adatszolgáltatásokból és lekérdezésekből folyamatosan kerülnek begyűjtésre. A feldolgozást a HACs munkaszervezete végzi. Az értékelés éves rendszerességgel a HBB-vel közösen történik, mely a HFS felülvizsgálatát, így a nyomon követést és a korrekciót is szolgálja.

10.2 Értékelési terv leírása

A HACs saját teljesítményét önértékelés keretében értékeli a működési források felhasználása és az animációs tevékenység vizsgálata, az elért ügyfelek száma, szervezett rendezvények és események száma, a benyújtott és támogatott projektek száma, valamint az Információs Hálózat bővülése alapján. Az önértékelés évente egyszer történik. Az időszaki felülvizsgálatok és értékelések előterjesztésre kerülnek az Elnökség részére, mely iránymutatást ad a további munkához. Amikor értékelési szakaszhoz ér a LEADER program megvalósítása, az Egyesület munkaszervezete a rendelkezésére álló nyilvántartások alapján a szükséges vizsgálatokat, elemzéseket fogja végrehajtani. A HFS monitoring alapján készített kimutatások az egyesület honlapján, hírleveleken keresztül kerülnek nyilvánosságra. Az összegyűjtött adatok alapján a monitoring mutatók teljesítésének elemzését, illetve a HFS megvalósítás értékelését a munkaszervezet elvégzi, a HBB-vel egyeztetve, amely alapján javaslatot tehet a HFS dokumentum módosítására. Összességében többféle adatforrás vizsgálatával végezzük el a HFS megvalósításával kapcsolatos monitoring és értékelési feladatokat, amely a projektek eredményességének vizsgálata mellett kiterjed az Egyesület pénzügyi és szakmai munkájának értékelésére is.

Továbbá lehetőség szerint visszajelzést kérünk az Irányító Hatóság és a támogatás kifizetésében közreműködő hatóság munkatársaitól a térségben megvalósuló projektek előrehaladásáról, amely információk szintén segíteni fogják a projektek monitoringját és a HFS megvalósításának értékelését.

11. Indikatív pénzügyi terv

a) A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

A 2024-2027 fejlesztési időszak előkészítő tervezésekor a folyamatban lévő 2016-2023 időszak tényszámaiból indultunk ki. Főösszegében időarányosan megegyező fejlesztési forrás felhasználást tervezünk.

Az intézkedések száma megegyezik a meghirdetésre tervezett Felhívások számával. A források allokálása felhívásokra történik, egyes Felhíváson belül célterület kerül meghirdetésre. Döntéshozatal Felhívásonként történik, ezért a források lekötése időben a felhívásokra tervezett adminisztrációs idő prognosztizálásán alapul. Túligénylés esetén a döntésekben a tartaléklista intézményét kívánjuk alkalmazni.

A pénzügyi terv a forráslekötés időpontjára készül. Az ügyfél általi felhasználás n+24 hónap határnapkal számol. A visszahulló források a Felhívásnál létrejött tartaléklistára allokálása nem növeli a források tömegét, ezért azokat nem jelenítjük meg. Amennyiben a tartaléklista is kiegyenlítésre kerül vagy pótlólagos források felmerülése esetén az újbóli forrásfelhasználás az IH-val való egyeztetés alapján történik.

Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	%
1.	Helyi termékek, szolgáltatások és gazdasági tradíciók támogatása		310				310	59,3
2.	Civil szervezetek tevékenységének és a tradicionális értékek megőrzésére irányuló fejlesztések támogatása		150				150	28,7
3.	Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása		25				25	4,8
4.	Kiegészítő gazdasági infrastruktúrafejlesztés		20				20	3,8
5	Esélyegyenlőséget javító táborok támogatása		10				10	1,9
	Saját projekt		8				8	1,5
	Összesen		523				523	100

A fejlesztési források lekötése kapcsán 180 %-os túligényléssel kalkulálunk, ami lehetővé teszi tartaléklista képzését. A korábbi évek tapasztalata szerint mintegy 15-20%-os visszalépéssel kalkulálva ez a forrás időben 15-24 hónappal elcsúszva felhíváson belül ismételt lekötésre kerülhet.

Amennyiben egy Felhívásra túligénylés nem jelenik meg, úgy a le nem köthető forráshányad felhasználására HFS módosítás keretében új Felhívás megtervezése lesz szükséges, amiben korrigálni lesz szükséges az intézkedések célrendszerét vagy az értékelés során támasztott feltételeket.

b) A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

A HACS tisztségviselői és feladatait ellátó munkaszervezete állandóságával tervezünk a ciklusra. Itt legnagyobb kiadási tétel a személyi kifizetések. Ebben prioritást élvez a munkaerő megtartása, a kialakult tiszteletdíjak mértéke ennek érdekében változhat.

A dologi típusú kiadások kialakult struktúrájában az irodafenntartás költségeinek energia árak miatti változása nem ismert, jelentős emelkedés várható. Hasonló ok miatt várható az igénybe vett szolgáltatások (például könyvelés) díjainak emelkedése is.

Az animációs tevékenységben két tevékenységi irányt tervezünk finanszírozni, melyek a stratégia kialakítását és megvalósítását segítik. Egyik tevékenység a HACS előkészítő tevékenységét támogatja (tanulmányút). Másik tevékenység a pályázók felkészítését, a pályázati struktúra megismertetését biztosítja.

	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
Működési költségek	5,24	31,44	31,44	31,44	31,44	131
Animációs költségek	0	3	2	2	4	11
Egyéb tervezett bevételek	0	0,75	0,75	0,75	0,75	3
Összesen	5,24	35,19	34,19	34,19	36,19	145